

Asia: VN/25055/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. 1 § Lain soveltamisala ja tavoitteet

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Esitetään korjattavan muotoon: "Tämän lain tarkoituksena on normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän, maanpuolustuksen sekä turvallisuuden kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot, välttämättömien tavaroiden ja palveluiden tuotanto ja saatavuus sekä kriittinen infrastruktuuri (huoltovarmuus).

Termi " (huoltovarmuus)" kaipaa selkeytystä. Oletamme sen viittaavan koko kappaleeseen, mutta sen voi tulkita liittyvän vain kriittiseen infrastruktuuriin.

Ruokapalvelupooli:

Ruokapalvelupooli pitää tärkeänä, että esityksessä on nostettu poikkeusolojen lisäksi esille normaaliolojen vakavat häiriötilanteet.

Lisäksi on hyvä, että esityksessä on nostettu esille välttämättömien tavaroiden lisäksi välttämättömien palveluiden tuotannon ja saatavuuden turvaaminen. Välttämättömiä palveluita ovat esimerkiksi lainsäädäntöön perustuvat ruokapalvelut, jotka ovat keskeinen osa elintarvikehuoltoa.

Lämpöpooli:

Pidämme hyvänä tavoitetta, että lakimuutos ei tuo suuria muutoksia sektoreiden, poolien ja toimikuntien toimintaan.

Esityksen vaikutusten arvioinnissa todetaan, että suomalaisen huoltovarmuusjärjestelmän yksi keskeisistä vahvuuksista on viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen tiivis, pitkäjänteinen yhteistyö. Esitys korostaa myös elinkeinoelämän omaa vastuuta suojata omistamansa kriittinen infrastruktuuri sekä velvoittaa Huoltovarmuuskeskuksen sekä muut viranomaiset ja elinkeinoelämän yhteistyöhön tässä kokonaisuudessa.

Lain tavoitteissa tulisikin näkyä ehdotettua selkeämmin tavoite lisätä ja syventää viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteistyötä ja kaksisuuntaista tiedonvaihtoa. Lain tavoitteiden ja lailla tavoiteltavan toimintamallin tulee kannustaa elinkeinoelämää osallistumaan erityisesti vapaaehtoisesti tapahtuvan huoltovarmuuden kehittämiseen. Yritysten näkemysten huomioiminen toiminnan tavoitteissa ja itse toiminnassa on

ensiarvoisen tärkeää lakisääteiseen, sopimusperusteiseen sekä vapaaehtoisuuteen perustuvan varautumisyhteistyön kehittämiseksi.

Sähköpooli:

Lain tavoitteissa tulisi näkyä ehdotettua selkeämmin tavoite lisätä ja syventää viranomaisten ja elinkeinoelämän yhteistyötä ja kaksisuuntaista tiedonvaihtoa. Tätä yhteistyötä on pidetty Suomalaisen toimintamallin merkittävänä vahvuutena ja sitä tulee edelleen kehittää.

Merkittävä osa suomalaisesta huoltovarmuustyöstä tehdään elinkeinoelämän vapaaehtoisjärjestelyillä ilman erillistä korvausta. Organisaatiomuutos ei saa vaikeuttaa yritysten osallistumista, vaan toimintamallin tulee kannustaa elinkeinoelämää osallistumaan vapaaehtoisesti huoltovarmuuden kehittämiseen. Yritysten näkemysten huomioiminen toiminnan tavoitteissa ja itse toiminnassa on ensiarvoisen tärkeää vapaaehtoisen osallistumisen kehittämiseksi.

Pidämme hyvänä tavoitetta, että lakimuutos ei toisi suuria muutoksia sektoreiden, poolien ja toimikuntien toimintaan. Jotta tämä tavoite toteutuu, tulee lakiehdotusta parantaa siten, että sektoreiden, poolien ja toimikuntien toiminnan ohjauksessa ja sitä kautta itse toiminnassa huomioidaan myös huoltovarmuutta toteuttavien yritysten tarpeet. Kaavaillun järjestelmämuutoksen seurauksena ohjaus vaikuttaa muuttuvan vahvasti valtion ohjauksen suuntaan, joten lakia tulee vielä tasapainottaa tämän osalta.

Alkutuotantopooli:

Voimassa olevaan huoltovarmuuslakiin nähden lain soveltamisala on rajattu tarkemmin koskemaan huoltovarmuuden turvaamista normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta. Nykyllaissa oleva maininnat huoltovarmuuden turvaamisesta kaikissa oloissa sekä hyödykkeiden tuotannon, jakelun, kulutuksen ja ulkomaankaupan ohjaamisesta ovat poistettu. Huoltovarmuus määritellään yksityiskohtaisemmin, sisällyttäen määritelmään mm. kriittisen infrastruktuurin.

Katsomme, että lain soveltamisalan määrittäminen tarkkarajaisemmin on perusteltua, ottaen huomioon myös parhaillaan valmisteltava Valmiuslain kokonaisuudistus. Koska poikkeusoloissa sovellettavan Valmiuslain sisällöstä ei ole vielä tietoa, tulisi näiden kahden keskeisten lakien yhteensovittamiseen kiinnittää erityistä huomiota lainsäädäntöhankeen jatkovalmistelussa.

HE luonnoksen perusteluissa sivulla 59 kriittisen infrastruktuurin määritelmän osalta on viitattu kokonaisturvallisuuden sanastoon (Sanastokeskus TSK 50, 2017). Kriittistä infrastruktuuria on havainnollistettu esimerkeillä. Esimerkinomainen luettelo on suppeampi kuin HE luonnoksen perusteluissa sivulla 65 esitetty luettelo huoltovarmuuden kannalta välttämättömästä kriittisestä infrastruktuurista. Esitämme, että HE:n perusteluissa soveltamisalan kriittinen infrastruktuuri sivulla 59 havainnollistetaan nykyäsitä vastaavasti, mainiten myös elintarvikehuollon.

Satamapooli:

On tärkeää, että lain soveltamisala kattaa myös vakavat normaaliolojen häiriötilanteet. Satamat ovat logistisia solmukohtia, joiden toimintakyky vaikuttaa suoraan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän

toimintoihin ja niiden jatkuvuuteen. Lain tavoite turvata kriittiset toiminnot kaikissa olosuhteissa on hyvä ja vastaa muuttuneen turvallisuusympäristön vaatimuksia. Lakimuutoksen myötä satamien hallinnollisen työn määrän ei tule lisääntyä.

Satamissa korostuu erityisesti tilannekuvan ylläpito, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen ja materiaallisen varautumisen merkitys. Satamien tulee olla mukana näissä prosesseissa tiedon tuottajina ja yhteistyökumppaneina.

Ilmakuljetuspooli:

Työtaistelutilanteiden huoltovarmuuteen liittyviä vaikutuksia pystytään torjumaan ennakoon tehtävien yritysten ja viranomaisten tekemin huoltovarmuutta tukevin toimin. Lakkotilanteita ei ehdoteta lisättäväksi lain soveltamisalaan. Mitä tällaiset toimet ovat, ja entä tilanne, jossa lakko kestää vuoden tai jopa enemmän? Lakkotilanteilla on selviä vaikutuksia huoltovarmuuteen, mitkä tulisi ottaa huomioon myös tässä lainsäädännössä.

2 luku Huoltovarmuuskeskuksesta koskevat yleiset säännökset

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin HVK:n roolista. Sektoreiden, poolien ja toimikuntien roolista sen sijaan ei säädetä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin viranomaisten varautumisen ja valmiuden edistämisen lisäksi elinkeinoelämän ja järjestöjen varautumisen ja valmiuden edistämisestä. Kohta ei kuitenkaan varsinaisesti ota kantaa sektorien, poolien ja toimikuntien rooliin vaan HVK suunnittelee, toteuttaa ja rahoittaa varautumisharjoituksia ja tilaisuuksia näiden tahojen kautta ja toteuttaa lainkohdassa esitettyä tehtävää.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan HVK:n tehtävänä olisi ylläpitää säännöllistä tilannekuvaa, joka tuottaa myös ennakoivaa tietoa varautumistoimien tueksi. Nykyisellään tilannekuva ennen kaikkea raportoi jo tapahtuneen eikä ennusta tulevaa ts. ei sisällä skenaariotyötä. Lisäksi tiedon kaksisuuntaisuus jää tapahtumatta, jolloin tilannekuva jaetaan ministeriöiden ja muiden virastojen huoltovarmuus- ja varautumistehtäviä tukemaan, mutta elinkeinoelämä ei saa laajempaa tilannekuvaa hyödynnettäväkseen.

Lounais-Suomen ELVAR:

Pykälän 1 momentin 2 ja 1 momentin 3 kohdan mukaan kohdan mukaan HVK:n tehtävänä pitää säännöllistä tilannekuvaa – tämä on hyvä lisäys, mutta kirjattu tilannekuvan tuottamisen prosessi on ristiriidassa 23§ tiedonsaantioikeuksien kanssa.

2. 2 § Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset

Alkutuotantopooli:

Ehdotettua pykälää vastaavat kirjaukset sisällytettiin vuonna 2008 tehdyssä huoltovarmuuslain uudistuksessa voimassa olevan lain 4§ ja 5§:iin sillä erolla, että jatkossa tässä kohdassa ei olisi enää mainintaa Huoltovarmuuskeskuksen yhteydessä toimivasta Huoltovarmuusneuvostosta sekä pysyvinä yhteistoimintaeliminä komitean tapaan toimivista sektoreista ja pooleista (Huoltovarmuusorganisaatio). Muutos on periaatteellisesti merkittävä.

Pykälän otsikon voi ymmärtää myös siten, että viranomaiset vastaavat huoltovarmuudesta. Tämä ei vastaa huoltovarmuuden nyky- eikä tavoitetilaa. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin ainutlaatuisista yhteistyötä huoltovarmuudessa olisi säädöksessä mahdollista korostaa muotoilemalla otsikko esim. seuraavasti:

”Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset, elinkeinoelämä ja järjestöt” sekä lisäämällä säädökseen neljäs momentti: ”Elinkeinoelämä ja järjestöt osallistuvat Huoltovarmuuskeskuksen kumppaneina huoltovarmuuden turvaamiseen tässä laissa säädetyllä tavalla.”

Kyseisen pykälän perusteluissa tuodaan esille, että varautumistoiminnan ydinalueita on yhteistyöjärjestelyt elinkeinoelämän kanssa huoltovarmuuden turvaamiseksi. Tämän tulisi näkyä myös ehdotetussa säädöstekstissä.

Elintarviketeollisuuspooli:

Pykälän otsikon voi myös ymmärtää siten, että viranomaiset vastaavat huoltovarmuudesta. Tämä ei vastaa huoltovarmuuden nyky- eikä tavoitetilaa. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin ainutlaatuisista yhteistyötä huoltovarmuudessa olisi säädöksessä mahdollista korostaa muotoilemalla otsikko esim. seuraavasti: ”Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset, elinkeinoelämä ja järjestöt” sekä lisäämällä säädökseen neljäs momentti: ”Elinkeinoelämä ja järjestöt osallistuvat Huoltovarmuuskeskuksen keskeisinä kumppaneina huoltovarmuuden turvaamiseen tässä laissa säädetyllä tavalla.” Kyseisen pykälän perusteluissa on tuotu esille, että varautumistoiminnan ydinalueita on yhteistyöjärjestelyt elinkeinoelämän kanssa huoltovarmuuden turvaamiseksi. Tämän tulisi näkyä myös säädöstekstissä.

3. 3 § Huoltovarmuuskeskuksen asema ja toimiala

Alkutuotantopooli:

Pykälässä säädettäisiin Huoltovarmuuskeskuksen aseman muuttamisesta valtion laitoksesta valtion virastoksi. Pykälää perustellaan Huoltovarmuuskeskuksen viranomaisaseman selkeyttämisellä, ja sen ATP, ML Muistio,15.7.2025

selkeyttävillä vaikutuksilla tehtävien hoitoon, virkavastuuseen, tiedonvaihtoon ja virka-avun saantiin. Virastostatuksesta seuraisi automaattisesti useita vaikutuksia, jotka aiheuttavat huolta vievätkö ne huoltovarmuuden turvaamista parempaan suuntaan ja edistävätkö ne varautumisen yhteistoimintamallia. Virastostatusta seuraisi muun muassa vaatimus työsuhteisen henkilöstön muuttamisesta virkasuhteisiin perustuvaksi, vaatimus toimintamenojen rahoittamiseen valtion tulo- ja menoarviosta sekä elinkeinoelämän osallistamisen selvä vähentäminen Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuusyhteistyön ohjaamiseen liittyvässä yhteistyössä. Huoltovarmuuskriittisten yritysten kannalta muutokset merkinnevät toiminnan siirtymistä entistä enemmän viranomaiskeskeiseksi ja -vetoiseksi aiemman, aitoon yhteistyöhön perustuvan nykyisen yhteistyömallin asemesta.

HE luonnoksen 3 §:n perusteluissa Huoltovarmuuskeskuksen tehtävien hoitamisessa näyttäisi korostuvan viranomaistoiminta, jota tehtäisiin yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Perusteluissa on lisäksi todettu, että elinkeinoelämällä ja järjestöillä on tärkeä rooli yhteiskunnan varautumisessa [ja] huoltovarmuuden turvaamisessa. Merkille pantavaa on, että pykälän perusteluissa tai itse pykälässä ei ole minkäänlaista mainintaa Huoltovarmuuskeskuksen yhteistyöstä yksityisen sektorin kanssa, mikä on merkittävä osa Huoltovarmuuskeskuksen nykyisestä toimialasta.

HE luonnoksen vaikutusarvioinnissa näyttää korostuvan julkistaloudelliset ja juridis-hallinnolliset vaikutukset. Päätöksenteon mahdollista jäykistymistä ei ole huomioitu vaikutusten arvioinnissa. Vaikutustenarvioinnissa on tuotu erittäin positiivisesti esille elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantuminen uudessa virastomallissa. Mihin nämä arviot perustuvat?

Arvioimme, että esitetty muutos heikentäisi HVK:n toimintaedellytyksiä ylläpitää ja edistää huoltovarmuutta joustavasti yksityisen ja julkisen sektorin rajapinnassa, eli juuri siinä roolissa, mikä on maailmalla herättänyt suurta mielenkiintoa ja mikä on arvioitu kansainvälisesti ainutlaatuiseksi ja hyvin toimivaksi (mm. Valtioneuvoston ajankohtaisseminaarit turvallisuusympäristön muutoksesta VNS 1/2022 vp). Lainsäädäntöhankkeen jatkovalmistelussa olisi syytä punnita tarkemmin eri organisoitumisvaihtoehtojen vaikutuksia yksityisen ja kolmannen sektorin osallistumiseen ja sitoutumiseen huoltovarmuustyöhön.

HE luonnoksessakin viitatussa professori, OTT Tuomas Ojaselta tilatun lausunnon mukaan voimassa olevassa sääntelyssä ei täysin toteudu vaatimus siitä, että julkista valtaa tai merkittävää julkista valtaa sisältävistä tehtävistä olisi säädetty lain tasolla ja tehtävistä, jotka eivät sisällä julkisen vallan käyttöä, olisi säädetty asetuksen tasolla. Lausunnon olennaisin johtopäätös on, että kokonaisuudistukselle on kyllä tarve, mutta keskeisin tarve liittyy Huoltovarmuuskeskuksen tehtävien tarkempaan määrittelyyn lain tasolla. Tähän tarpeeseen olisi mahdollista vastata huomattavasti esitettyä kevyemmälläkin muutoksilla.

Satamapooli:

Huoltovarmuuskeskuksen muuttaminen virastoksi selkeyttää sen asemaa ja mahdollistaa tehokkaamman viranomaisohjauksen. Tämä on tärkeää myös satamien näkökulmasta, sillä HVK:n päätöksillä on suoria vaikutuksia satamien toimintaan ja varautumiseen.

4. 4 § Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Voimassaolevassa asetuksessa huoltovarmuuskeskuksesta sen tehtäviin lukeutui useita elinkeinoelämän vapaaehtoisen varautumisen edistämisen tehtäviä, jotka ovat nyt poistuneet tai korvattu kirjauksella varautumisen ja valmiuden edistämisestä (pidämme 4§ 2) kohdan määritelmää hyvänä). Huom! varautumiseen kuuluu jatkuvuudenhallinta ja valmius toimia poikkeusoloissa. Jatkuvuudenhallinta ja valmius sisältyvät varautumiseen.

Pidämme tärkeänä, että Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuusorganisaation elinkeinoelämää koskevat tehtävät eritellään tässä laissa tai erillisessä säädöksessä.

Kohdassa 5) Termi 'tavara' viittaa rajaten vain fyysisiin tuotteisiin - tavaroiden ohella tulisi puhua digitaalisista tuotteista, jotka voivat olla esim. ohjelmistotuotteita - näin lainkohdan kirjaus olisi: "edistää huoltovarmuuden kannalta välttämättömien tuotteiden ja palveluiden saatavuuden turvaamista normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä edistää sotilaallista maanpuolustusta tukevan tuotannon ja palveluiden turvaamista."

Ruokapalvelupooli:

Esityksessä on mainittu Huoltovarmuuskeskuksen tehtäväksi säännöllisen tilannekuvan ylläpitäminen huoltovarmuuden kannalta kriittisistä sektoreista ja toimialoista.

Tällä hetkellä poolit tuottavat säännöllisesti toimialan tilannetietoa Huoltovarmuuskeskukselle, joka muodostaa sen pohjalta huoltovarmuuden yleistilannekuvaraportin. Tilannekuvan muodostamisessa on keskeistä poolin ja yritysten välinen luottamuksellinen yhteistyö.

Esityksen perusteluissa (s. 48) on mainittu, että voimassa olevassa huoltovarmuuslaissa oleva sektorien ja poolien oikeus saada tietoja elinkeinonharjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä poistuu ja että tiedot kerätään sektorien, poolien ja toimikuntien avulla hyödyntäen Huoltovarmuuskeskuksen tilannekuvatyökalua.

Tilannekuvan muodostamisen pohjautuu perusteluissa mainitun tilannekuvatyökalun lisäksi tiiviiseen yhteistyöhön poolin, yritysten, poolin kotiorganisaation ja muiden sidosryhmien kanssa. Tietojen käsittely (esim. yhteistyötapaamiset, puhelut) on tilannekuvatyökalun lisäksi keskeinen keino tilannekuvan ja -ymmärryksen muodostamisessa.

Esityksessä on nostettu esille Huoltovarmuuden tehtävänä huoltovarmuuden kannalta välttämättömän kriittisen infrastruktuurin toimivuuden turvaamisen edistäminen.

Perusteluissa (s. 65) on maininta, että huoltovarmuuden kannalta välttämättömänä kriittisenä infrastruktuurina voidaan pitää mm. energiahuoltoon, vesi- ja jätehuoltoon, elintarvikehuoltoon, tietoliikenteeseen ja logistiikkaan liittyviä palveluita, infrastruktuuria sekä tuotanto- ja toimitusketjuja. Lisäksi todetaan, ettei kriittisellä infrastruktuurilla tarkoiteta pelkästään yhteiskunnan fyysisiä rakennuksia tai rakennelmia, vaan kokonaisuutta, johon voi kuulua palveluita, fyysistä infrastruktuuria sekä tuotanto- ja toimitusketjuja.

Huoltovarmuuden kannalta välttämättömän kriittisen infrastruktuurin käsite on hyvä avata, jolloin toimialan toimijat tietävät, ketä se erityisesti koskettaa.

Mediapooli:

Huoltovarmuuskeskuksen virastotoiminnan kulut eli muun muassa henkilöstö-, kiinteistö- ja ICT-kulut sekä sektori- ja poolitoiminnan kulut (julkisen, yksityisen ja järjestötoiminnan yhteistyö) rahoitettaisiin vuosittain valtion talousarviosta Huoltovarmuuskeskuksen toimintamäärärahamomentilta.

☐ Poolitoiminnan kulut rahoitetaan esityksen mukaan jatkossa vuosittain valtion talousarviosta. Muutoksen vaikutuksia poolien talouteen ei ole avattu tarkemmin, mutta toiminnan kannalta riittävästä rahoituksen tasosta on syytä huolehtia.

Sektori-, pooli- ja toimikuntatoiminnan aseman toteaminen säännösten avulla selkeyttää toimijoiden rooleja. Aiemmassa huoltovarmuuslaissa ollut sektorien ja poolien oikeus saada elinkeinonharjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä tietoja tuotantokapasiteetista, toimitiloista, henkilöstöresursseista sekä muista seikoista poistuu. Jatkossa vain Huoltovarmuuskeskuksella on näihin tietoihin tiedonsaantioikeus. Tiedot kerätään sektorien, poolien ja toimikuntien avulla hyödyntäen Huoltovarmuuskeskuksen tilannekuvatyökalua.

☐ Poolin näkökulmasta tämä muutosesitys on huolestuttava. Muutoksen myötä poolissa työskentelevien tiedonsaantioikeus poistuu. Toivottavasti pooleissa olevaa, alakohtaista tietämystä ja erityisosaamista voidaan jatkossakin hyödyntää tilannekuvan muodostamisessa.

Huoltovarmuuskeskuksen koordinoimassa sektori- ja poolitoiminnassa korostuu yritysten ja muiden toimintaan osallistuvien jatkuvuudenhallinnan sekä valmius- ja varautumissuunnittelun kehittäminen, ylläpito ja harjoittelu. Huoltovarmuuskeskus suunnittelee, toteuttaa ja rahoittaa sekä

viranomaisille että elinkeinoelämälle ja järjestöille tarkoitettuja sektori- ja toimialakohtaisia varautumisharjoituksia ja tilaisuuksia, jotka osaltaan toteuttavat lainkohdassa esitettyä tehtävää.

☐ Harjoitusten ohella Mediapoolin jäsenille riskilähtöisen toimialakohtaisen tilannekuvan ja yleistilannekuvan läpikäynti on keskeinen syy osallistua poolitoimintaan.

Kriittisellä infrastruktuurilla ei tarkoiteta pelkästään yhteiskunnan välttämättömiä toimintoja tuottavia fyysisiä rakennuksia tai rakennelmia, vaan kokonaisuutta, johon voi kuulua palveluita, fyysistä infrastruktuuria sekä tuotanto- ja toimitusketjuja. Suomen kriittinen infrastruktuuri on suurimmaksi osaksi yksityisessä omistuksessa ja infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito ovat ensisijaisesti yksityisten toimijoiden vastuulla.

☐ Kuten esityksessä todetaan, Suomen kriittinen infrastruktuuri sisältää myös palveluita ja muita elementtejä, jotka eivät ole fyysisiä. Riippumaton tiedonvälitys on kriisitilanteissa olennaista ja vaikka se on immateriaalista, sen toimintakyky riippuu fyysisen infrastruktuurin toimivuudesta. Olisi suotavaa, että ei-materiaalinen varautuminen saisi enemmän painoarvoa ja että tiedon huoltovarmuus (ml. uutismedia ja informaatioympäristö laajemmin) tulisi mainituksi.

Lämpöpooli:

Pykälän kohdassa 3 mainitussa tilannekuvan ylläpitämistehtävässä tulee lisäksi näkyä tilannekuvan jakaminen ja jalostaminen sektoreille, pooleille, toimikunnille ja yrityksille, joilta tilannekuvaa kerätään ja ylläpidetään.

Sähköpooli:

Pykälässä mainitussa tilannekuvan ylläpitämistehtävässä tulee lisäksi näkyä tilannekuvan jakaminen huoltovarmuuskriittisille yrityksille.

Alkutuotantopooli:

Pykälässä säädettäisiin Huoltovarmuuskeskuksen tehtävistä nykyistä tarkemmin ja lain tasolla. Tarkennukset voimassa olevaan lainsäädäntöön ovat tarpeellisia muun muassa edellä mainittuun professori Tuomas Ojasen lausuntoon viitaten. Ne myös selkeyttävät Huoltovarmuuskeskuksen tehtäviä.

Järjestöt toimivat poolisopimusosapuolina ja edistävät muillakin tavoin huoltovarmuutta. Niiden mainitseminen huoltovarmuuden yhteistyötahoina on siten asiallinen tarkennus. Säädoskohtaisissa perusteluissa pooli- ja toimikuntatyö on kuvattu tärkeänä osana yhteistyötä momenttien 1-3 kohdalla, mutta koskee todellisuudessa myös momentteja 4 ja 5. Olettaen, että hyvin toimivaa

huoltovarmuusyhteistyötä on tarkoitus jatkaa, olisi perusteltua mainita työhön osallistuvat osapuolet myös momenttien 4 ja 5 perusteluissa.

Perusteluissa Huoltovarmuuskeskuksen on todettu vastaavan sektori-, pooli- ja toimikuntatyön suunnittelusta ja kehittämisestä. Tarkkaan ottaen HVK vastaa niiden yhteisestä suunnittelusta ja kehittämisestä, kunkin sektorin, poolin ja toimikunnan vastatessa toimintansa suunnittelu- ja kehitystyöstä.

Logistiikkasektorin kommentit:

Hallituksen esityksessä esitetään Huoltovarmuuskeskukselle uutta tehtävää, jonka nojalla Huoltovarmuuskeskus ylläpitää säännöllistä tilannekuvaa huoltovarmuuden kannalta kriittisistä sektoreista ja toimialoista. Hallituksen esitysluonnoksessa (s. 48) todetaan, että tilannekuvan tuottamiseksi tarvittavat tiedot kerättäisiin Huoltovarmuuskeskuksen tilannekuvatyökalua hyödyntäen. Lainsäädännön ja sen perusteluiden tulisi olla teknologiariippumattomia, joten keruun sitominen tilanne-työkaluun ei ole tarkoituksenmukaista.

Pykäläkohtaisissa perusteluissa 4.1,10 §:n osalta on jäänyt avaamatta kriittisiä raaka-aineita koskevan säädöksen 21 artiklan 2 kohdan c alakohdan sisältö.

Yksityisen turva-alan pooli:

Säännöksen 1 momentin 1 kohdan säännös vastaisi pitkälti nykyisen lain 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa, kuitenkin sillä erolla, että kun kohdassa nyt puhutaan vain julkishallinnosta ja elinkeinoelämästä, kohtaan lisättäisiin maininta myös järjestöistä. Toimialajärjestöt toimivat poolien kotiorganisaatioina, ja niillä on keskeinen rooli huoltovarmuuden käytännön toteutuksessa. Poolisihteerit työskentelevät järjestöjen tiloissa ja ovat usein suoraan yhteydessä alan yrityksiin, mikä mahdollistaa nopean reagoinnin ja tiedonkulun häiriötilanteissa. Järjestöt mahdollistavat verkostomaisen toimintamallin, joka on huoltovarmuusjärjestelmän ydin.

Elintarviketeollisuuspooli:

Huoltovarmuuskeskuksen tehtäviä kuvatessa esitetään tärkeitä, mutta nykyisellään pitkälti huoltovarmuuspoolien tehtäviä, kohdat 1–5. Kohdasta 6 eteenpäin painottuvat Huoltovarmuuskeskuksen nykyiset tehtävät. Tämä on hyvä tiedostaa, mikäli huoltovarmuuslainsäädännössä on tarkoitus huomioida huoltovarmuuskenttä laajemminkin, Huoltovarmuuskeskuksen lisäksi. Poolien ja elinkeinoelämän rooli tulisi kuvata myös lain tässä kohdassa.

Esitetään lisättäväksi, että Huoltovarmuuskeskus vahvistaa huoltovarmuuskriittiset organisaatiot/yritykset, asianomaisen poolin esityksestä. Lakiin sopisi määritelmä, joka löytyy myös luonnoksen perusteluista. ”Huoltovarmuuskriittisellä organisaatiolla tarkoitetaan toimijaa, jonka (liike)toiminta liittyy huoltovarmuuden kannalta kriittiseen toimintoon jollain huoltovarmuuden sektorilla. Huoltovarmuuskriittisellä toimijalla tunnistetaan olevan rooli osana Suomen huoltovarmuuden ylläpitoa ja turvaamista.” (s. 77)

5. 5 § Pääjohtaja ja johtoryhmä

-

6. 6 § Työjärjestys

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Ehdotuksen kohta rajaa työjärjestyksen koskemaan virastoa, kun nykyisellään se kattaa myös teollisuuden sektoreita ja poolitoiminnan. Ehdotamme, että kirjausta muutetaan ”Pääjohtaja vahvistaa viraston ja muun huoltovarmuusorganisaation työjärjestyksen...”

7. 7 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Pidämme hyvänä, että kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti toimittaessa varautumisen koordinaatio eri teollisuuden toimialoilla on vastuuministeriöllä. Ehdotuksen malli tukee tätä koordinaatiota ja huomioi näin toimialakohtaisen varautumisen toimenpiteitä kokonaisuutena.

Alkutuotantopooli:

Uudessa ohjausmallissa TEM vastaisi edelleen Huoltovarmuuskeskuksen yleishallinnollisesta ohjauksesta ja valvonnasta.

Koska virastoilla ei ole toimintaa ohjaavaa hallitusta, Huoltovarmuuskeskuksen ohjausmalli uudistettaisiin siten, että Huoltovarmuuskeskuksen hallitus lakkautettaisiin ja ohjaus tulisi pykälässä säädetyistä ministeriöistä.

Muutoksen seurauksena HVK:n ohjausmallista häviäisi elinkeinoelämän edustus. Kumppanuusmallia ajatellen tämä voi aiheuttaa haasteita, koska kumppanin on voitava olla aidosti mukana tavoitteenmuodostuksessa.

Satamapooli:

Ohjausmalli, jossa TEM vastaa yleisohjauksesta ja soveltuvat ministeriöt toimialaohjauksesta, on toimiva. Ohjausryhmän rooli strategisena päätöksentekijänä on tärkeä, ja sen tulisi huomioida työssään logistiikka- ja satamasektorin erityispiirteet.

Elintarviketeollisuuspooli:

Nykyisen hallituksen lakkautuksen seurauksena HVK:n ohjausmallista häviäisi elinkeinoelämän edustus. Kumppanuusmallia ajatellen tämä voi aiheuttaa haasteita, koska kumppanin on voitava olla aidosti mukana tavoitteenmuodostuksessa.

8. 8 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

Kauppa- ja jakelupooli:

Lakiluonnoksessa on esitetty, että HVK:n hallituksen sijaan muodostetaan ohjausryhmä, jossa ovat edustettuina toimialojen ministeriöiden edustajat, mutta ei lainkaan elinkeinoelämän edustajia. Elinkeinoelämän osallistuminen huoltovarmuustoiminnan ohjaamiseen ja strategiaan linjauksiin supistuu merkittävästi. Riskiksi nähdään, että tiivis yhteistyö kaventuu ja päätöksenteon perusteissa ei huomioida riittävän laaja-alaisesti elinkeinoelämän, joka vastaa huoltovarmuuden toteutumisesta, näkökulmia. Huoltovarmuusneuvoston olisi näin ollen oltava tärkeässä roolissa päätöksenteon osalta, jotta mainittu riski ei toteutuisi.

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Koemme muutoksen Huoltovarmuuskeskuksen ohjausrakenteissa merkittäväksi heikennykseksi elinkeinoelämän kannalta. Huoltovarmuuden ollessa pitkälti elinkeinoelämän tuottamien hyödykkeiden varassa, tulisi ohjaukseen ja päätöksentekoon olla mahdollista osallistua ehdotuksessa

kuvattua vahvemmin. Vähintäänkin ohjausryhmän tehtäviin tulisi kirjata Huoltovarmuusneuvoston kuuleminen tai sen neuvonantajarooli elinkeinoelämää koskevien keskeisten päätösten osalta.

Ruokapalvelupooli:

Esityksen mukaan Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä korvaisi voimassa olevan laissa säädetyn Huoltovarmuuskeskuksen hallituksen, jossa on säännöksen mukaan edustus elinkeinoelämästä.

Esityksessä elinkeinoelämän edustuksesta säädettäisiin Huoltovarmuusneuvostoa koskevassa 10 §:ssä.

Ruokapalvelupooli toteaa, että elinkeinoelämän edustuksen huomioiminen huoltovarmuustyössä on keskeisen tärkeää ja elinkeinoelämän edustus tulisi huomioida tarkoituksenmukaisella tasolla myös jatkossa. Suomessa julkisten toimijoiden ja elinkeinoelämän yhteistyöhön perustuva huoltovarmuustyö on ainutlaatuinen järjestelmä, jota arvostetaan maailmanlaajuisesti.

Lämpöpooli:

Perusteluissa todetaan, että päällekkäisyyksien ehkäisemiseksi ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan lopputuloksena on päädytty esittämään, että Huoltovarmuuskeskuksella olisi hallituksen lakatessa Huoltovarmuusneuvosto ja valtioneuvostotasoinen Ohjausryhmä, joiden kesken hallituksen tehtävät kyettäisiin jakamaan.

Esityksen mukaisesti Ohjausryhmässä olisi edustettuina ministeriöt. Ohjausryhmällä on keskeinen rooli Huoltovarmuuskeskuksen työn ohjaamisessa.

Pidämme tärkeänä, että Ohjausryhmässä on edustajia myös elinkeinoelämästä, jotta ohjauksessa tulee riittävästi huomioiduksi myös huoltovarmuutta toteuttavien yritysten näkemykset ja osaaminen. Mikäli Ohjausryhmän edustusta ei nähdä mahdolliseksi laajentaa, tulee kiinnittää erityistä huomiota Ohjausryhmän ja Huoltovarmuusneuvoston välisen tasa-arvoisen, avoimen ja saumattoman yhteistyön varmistamiseen.

Ohjausryhmän tehtävä on ohjata erityisesti Huoltovarmuuskeskuksen työtä. Siten ehdotamme, että ohjausryhmän tehtävä olisi vahvistaa, ei päättää, poolien toiminnan vuosittaiset painopisteet.

Sähköpooli:

Ohjausryhmällä on merkittävä rooli Huoltovarmuuskeskuksen työn ohjaamisessa. Ryhmään tulee nimetä pysyviä asiantuntijoita elinkeinoelämästä, jotta ohjauksessa tulee riittävästi huomioiduksi myös huoltovarmuutta toteuttavien yritysten kokemus.

Ohjausryhmän tehtävä on ohjata erityisesti Huoltovarmuuskeskuksen työtä. Siten ehdotamme, että ohjausryhmän tehtävä olisi vahvistaa, eikä päättää, pooleille asetettavat tavoitteet ja painopisteet.

Alkutuotantopooli:

Huoltovarmuuskeskuksen uudessa ohjausmallissa hallituksen tilalle tulisi ohjausryhmä, jossa olisi toimialaohjaavista ministeriöistä osastopäällikkötason edustus ja Huoltovarmuuskeskuksesta asiantuntijajäsen. Jatkossa HVK:n ohjauksesta vastaisi siten toistakymmentä eri ministeriötä.

HVK:n toimintaa johtavan hallituksen nykyisestä varsin tasapainoisesta yksityisen ja julkisen sektorin edustuksesta siirryttäisiin toisenlaiseen malliin.

HE pykäläluonnoksen mukaan ”ohjausryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita”. Pykälän perusteluissa on todettu, että asiantuntijoita voitaisiin kuulla käsiteltävän asian luonteen mukaan, ja että ”Huoltovarmuusneuvosto voisi myös ehdottaa ohjausryhmään elinkeinoelämän asiantuntijaa”. Perusteluissa oleva muotoilu antaa ymmärtää, että asiantuntija olisi pysyvä. Tämä olisi syytä todeta myös varsinaisessa pykälässä.

Satamapooli:

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että Huoltovarmuusneuvosto voisi ehdottaa ohjausryhmään elinkeinoelämän asiantuntijaa. Tämän pitäisi kuitenkin näkyä ohjausryhmän kokoonpanoa koskevassa 8 §:ssä. Ylipäänsä hallinto- ja ohjausmallin tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta olisi hyvä vielä arvioida. Yritysten ja toimialajärjestöjen vahva enemmistö Huoltovarmuusneuvostossa on varmistettava, etenkin jos keskuksen ohjausryhmä ja yhteistyöryhmä tulee koostumaan vain viranomaisjäsenistä.

Ohjausmalli, jossa TEM vastaa yleisohjauksesta ja soveltuvat ministeriöt toimialaohjauksesta, on toimiva. Ohjausryhmän rooli strategisena päätöksentekijänä on tärkeä, ja sen tulisi huomioida työssään logistiikka- ja satamasektorin erityispiirteet.

Ilmakuljetuspooli:

Huoltovarmuuskeskus olisi edustettuna ohjausryhmässä asiantuntijajäsenenä. Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä korvaisi nykyisen Huoltovarmuuskeskuksen hallituksen. Jäsenistössä ministeriöiden edustajat. Huoltovarmuusneuvosto voisi ehdottaa elinkeinoelämän edustajaa ohjausryhmään, mutta automaattisesti edustajaa elinkeinoelämän puolelta ohjausryhmässä ei ole. Aiemmassa HVK:n hallituksessa on ollut elinkeinoelämän edustajia, mikä on osaltaan edesauttanut yhteistyötä elinkeinoelämän ja HVK:n välillä.

Pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädettäisiin ohjausryhmän asetettavaksi vuosittaiset poolien, sektorien ja toimikuntien toiminnan painopisteet mm. Huoltovarmuusneuvoston valmisteleman ehdotuksen perusteella. Tuleeko ohjauksessa elinkeinoelämän ääni tarpeeksi kuuluviin?

Logistiikkasektorin kommentit:

Esitetyssä 8.1 §:ssä säädettäisiin, että ”Huoltovarmuuskeskus toimii ohjausryhmän asiantuntijajäsenenä.” Virasto ei voi toimia ohjausryhmän jäsenenä vaan pykälässä tulisi säätää esimerkiksi, että Huoltovarmuuskeskuksen pääjohtaja toimii ohjaus-ryhmän asiantuntijajäsenenä.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan elinkeinoelämä ei olisi edustettuna Huolto-varmuuskeskuksen ohjausryhmässä toisin kuin se on ollut edustettua Huoltovarmuuskeskuksen hallituksessa. Tämä ei ole omiaan edistämään julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 73) todetaan, että Huoltovarmuusneuvosto voisi ehdottaa ohjaus-ryhmään elinkeinoelämän asiantuntijaa. Tämän mahdollisuuden pitäisi kuitenkin näkyä ohjausryhmän kokoonpanoa koskevassa 8 §:ssä, koska perusteluilla ei voida säätää. Olisi myös tärkeää mainita, että elinkeinoelämän asiantuntijan tulee olla vaihtuva tai heitä tulisi olla useampi kattaen eri sektoreita.

Elintarviketeollisuuspooli:

Huoltovarmuuden toteuttamisen kannalta elintärkeä elinkeinoelämä on jätetty pois Huoltovarmuuden ohjausryhmästä. Nyt ohjausta suunnitellaan toteutettavan ainoastaan viranomaisvetoisesti, eri ministeriöiden edustajien kautta, mikä voi ohjata varautumistyötä lähinnä

viranomaisvarautumisen ja sen tarpeiden suuntaan. Tärkeintä olisi tukea ja ymmärtää elinkeinoelämän varautumista, mikä on huoltovarmuustoiminnan perusta. Täten tulisi elinkeinoelämä olla myös edustettuna ohjausryhmässä. Päätöksenteon pitäisi tapahtua yhteistyössä elinkeinoelämän ja poolien kanssa, yhteiset intressit huomioiden.

Vrt .nykyisin sekä HVK:n hallituksessa että Huoltovarmuusneuvostossa on elinkeinoelämän edustus.

9. 9 § Huoltovarmuuden yhteistyöryhmä

Kauppa- ja jakelupooli:

Epäselväksi jää, mikä on yhteistyöryhmän rooli suhteessa muihin yhteistyörakenteisiin ja tätä roolia olisi syytä tarkentaa.

Alkutuotantopooli:

Säädöksen perusteella jää osin epäselväksi, mitkä olisivat yhteistyöryhmän tehtävät ja toimisiko yhteistyöryhmä Huoltovarmuuskeskuksen vai työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä.

Pykäläluonnoksessa yhteistyöryhmän tehtäviä on käsitelty yleisellä tasolla. Pykälässä mainittu huoltovarmuuden kehittäminen ja koordinaatio kuulostaa hyvin samankaltaiselta kuin 4 §:n 1. momentissa mainittu yhteistoiminnan kehittäminen ja koordinaatio huoltovarmuusasioissa.

Perusteluista käy ilmi, että huoltovarmuuden yhteistyöryhmä on toiminut vuodesta 2021 saakka. On toivottavaa, että jatkossa viestintä yhteistyöryhmän toiminnasta ja käsitellyistä asioista on avoimempaa huoltovarmuusorganisaation toimijoille.

Elintarviketeollisuuspooli:

Huoltovarmuuden yhteistyöryhmän tosiasiallinen rooli jää epäselväksi.

10. 10 § Huoltovarmuusneuvosto

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Esitämme, että Huoltovarmuusneuvoston roolia tulisi kirkastaa ja vahvistaa elinkeinoelämää koskevien päätösten osalta. Neuvoston merkitys Huoltovarmuuskeskuksen ohjauksessa sekä huoltovarmuusrahaston käytössä elinkeinoelämään liittyen tulisi korostaa.

Huoltovarmuusneuvoston ja eri toimialojen sektorien sekä poolien tuottaman tiedon merkitystä päätösten ohjauksessa tulisi nostaa esiin. Tulisi korostaa tiedolla johtamista.

Huoltovarmuusneuvoston roolista tulee ehdotettua merkittävämpi. Ohjausryhmän suuntaan toteutuvan neuvonantajaroolin tulisi olla virallinen ja jatkuva eikä alisteinen ohjausryhmän pyynnöille. Tulee myös harkita, että neuvostolle nimetään työvaliokunta, joka valmistelee neuvoston kokoukset ja seuraa neuvoston päätösten toimeenpanoa. Työvaliokunnassa tulisi olla elinkeinoelämän edustus.

Ennakoimme, että lakiehdotuksen mukaan toimittaessa, neuvoston toimintaa ei koeta merkittäväksi, ja se voi vaikuttaa osallistujien profiiliin tai osallistumishalukkuuteen.

Lämpöpooli:

On ensiarvoisen tärkeää, että Huoltovarmuusneuvostossa on vahva edustus elinkeinoelämästä, kuten ehdotuksen mukaan olisikin.

Poolien painopisteiden valmistelu on tärkeä tehtävä Huoltovarmuusneuvostolle, mutta lakiin tulisi kirjata, että valmistelussa tulee kuulla myös pooleja ja toimikuntia. Kunkin toimialan pooleissa toimivat yritykset tuntevat parhaiten oman toimialansa tilanteen ja tarpeet. Mikäli nämä tarpeet eivät näy painopisteissä ja siten poolien toiminnassa, yritysten sitoutuminen vapaaehtoiseen toimintaan heikkenee.

Sähköpooli:

On oleellista, että neuvostossa on vahva edustus elinkeinoelämästä, kuten ehdotuksen mukaan olisikin.

Poolien painopisteiden valmistelu on tärkeä tehtävä neuvostolle, mutta lakiin tulisi kirjata, että valmistelussa tulee kuulla myös pooleja ja toimikuntia. Kunkin toimialan pooleissa toimivat yritykset tuntevat parhaiten oman toimialansa tilanteen ja tarpeet. Mikäli nämä tarpeet eivät näy painopisteissä ja siten poolien toiminnassa, yritysten sitoutuminen vapaaehtoiseen toimintaan heikkenee.

Kiinnitämme huomiota myös siihen, ettei säännösehdotuksessa säädetä tarkemmin neuvoston tiedonsaantioikeuksista, millä voisi olla keskeinen merkitys sen roolin vahvistamisessa.

Alkutuotantopooli:

Huoltovarmuusneuvosto määriteltäisiin lain 5:ssä luvussa viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyöelimeksi. Sen tehtävänä olisi edistää viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyötä huoltovarmuussasioissa. Tässä tehtävässä se olisi kuitenkin alisteinen Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmälle, koska 3 momentin 4 kohdan mukaan se voisi lausua kyseisestä yhteistyöstä vain Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmän pyynnöstä. Lausumista rajoittavaa ratkaisua voi pitää erikoisena ja katsoa olevan ristiriidassa Huoltovarmuusneuvoston päätehtävän kanssa.

Sivuelinorganisaationa Huoltovarmuusneuvosto olisi jatkossa kytketty irti lain 3:ssa ja 4:ssa luvuissa säädetystä HVK:n johtamisesta ja päätöksenteosta sekä HVK:n ohjauksesta. Esitysluonnoksen mukaan Huoltovarmuuskeskuksen pääjohtajan tehtäviin ei enää kuuluisi Huoltovarmuusneuvoston päättämien asioiden toimeenpano.

Toisin kuin HE:n perusteluissa esitetään, emme näe muutoksen kokonaisuudessaan vahvistavan Huoltovarmuusneuvoston roolia, vaikka Huoltovarmuusneuvoston tehtävistä säädettäisiin aiempaa yksityiskohtaisemmin.

Huoltovarmuusneuvoston jäsenten nimittämisessä on tarkoitus kiinnittää huomiota siihen, että edustus on huoltovarmuuden kannalta olennaisista viranomaisista, elinkeinoelämän toimijoista ja järjestöistä. Nykytilanteessa huoltovarmuuden painopistealueiden kannalta keskeiset ministeriöt ovat edustettuina joko Huoltovarmuusneuvostossa tai Huoltovarmuuskeskuksen hallituksessa. HE luonnoksen perusteluista käy ilmi, että jatkossa enemmistö Huoltovarmuusneuvoston jäsenistä tulisi viranomaisista (lähinnä ministeriöistä ja niiden hallinnonalan virastoista) sekä yrityksistä.

Huoltovarmuusneuvostossa olisi myös järjestöjäseniä. On outoa, että HE perusteluissa on esimerkkeinä mainittu nimeltä vain tietyt järjestöt, jotka voisivat olla Huoltovarmuusneuvoston jäseniä. Ottaen huomioon viranomaisen vahvistuvan edustuksen Huoltovarmuuskokouksen muissa elimissä, elinkeinoelämän järjestöjen ja yritysten nykyistä edustavuutta Huoltovarmuusneuvostossa ei tule pienentää.

Ilmakuljetuspooli:

Huoltovarmuusneuvoston roolia vahvistetaan etenkin pooli-, sektori- ja toimikuntatyössä eli verkostotoiminnassa. Neuvosto lisäksi arvioi verkostotoiminnan tuloksellisuutta. Enemmistö jäsenistä viranomaisia. Huoltovarmuuskokouksen pääjohtaja toimisi asiantuntijana, valmistelisi kokoukset ja toimisi esittelijänä. Tuetaanko tällä todellisuudessa nykyistä hyvää yhteistyötä vai halutaanko pikemminkin ohjata enemmän ns. ylhäältä alas.

Logistiikkasektorin kommentit:

Esitetyssä 10.2 §:ssä säädettäisiin, että Huoltovarmuusneuvoston puheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä edustavat elinkeinoelämän yrityksiä. Onko tarkoituksena, että tämä mahdollistaa vain suorat yritysedustajat? Pykälän yksityiskohtaiset perustelut huomioon ottaen näyttäisi siltä, että tähän enemmistöön ei laskettaisi mukaan yrityksiä edustavia järjestöjä kuten toimialaliittoja. Tällainen rajausta ei kuitenkaan liene tarkoituksenmukaista.

Olisi myös tärkeää mainita, että elinkeinoelämän edustajien tulisi olla vaihtuvia ja heidän tulisi kattaa eri sektoreita.

Jos esitetyn 10.2 §:n pykäläkohtaisen perustelun mukaisesti halutaan, että Huoltovarmuuskokouksen pääjohtaja toimii Huoltovarmuusneuvostossa asiantuntijana ja esittelijänä, tästä olisi syytä säätää pykälätekstissä, koska perusteluilla ei voi säätää.

Elintarviketeollisuuspooli:

On hyvä, että huoltovarmuusneuvostossa on edustettuina yhteiskunnan eri toimijoita kuten viranomaisia, yrityksiä ja järjestöjä. Tosin jatkossa tällä neuvostolla ei enää ole samaa roolia, vaan sen rooli tulee olemaan alisteinen huoltovarmuuskokouksen ohjausryhmälle, eli tosi-asiallisesti elinkeinoelämän rooli huoltovarmuustoiminnan ohjauksessa tältä osin heikkenee.

11. 11 § Sektorit, poolit ja toimikunnat

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Sektorien, poolien ja ylipäänsä huoltovarmuusorganisaation toiminnasta tulee olla oma säädöksensä tai asetuksensa, joka tulisi mainita tässä lakiluonnoksessa, koska tämä kumoaa voimassaolevat lait ja asetukset. Koska asetusta ei voida tässä yhteydessä käsitellä, tulee se huomioida laissa määrittämällä huoltovarmuusorganisaatio ja listaamalla sektorien, poolien ja toimikuntien tehtävät.

Sen sijaan, että Huoltovarmuuskokous nimittää jäseniä - tulisi kohdan muotoilun huomioida sektorien, poolien ja toimikuntien ehdotuksesta vahvistettavat jäsenet. Tämä mahdollistaa Huoltovarmuuskokoukselle kuitenkin veto-oikeuden nimityksissä.

Sektorien, poolien ja toimikuntien tehtäviä eritellessä tulee huomioida se, että Huoltovarmuuskeskuksen määrittelemien tehtävien lisäksi sektorit, poolit ja toimikunnat toteuttavat itse tiedolla johtamisen periaatteiden pohjalta määrittelemiään (, ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa sopimiaan) tehtäviä. Jotta kirjauksessa toteutuu yhteistyö elinkeinoelämän kanssa, ehdotamme että kohta muotoillaan uudelleen.

Ehdotuksemme: Sektorien, poolien ja toimikuntien tehtävänä on valtioneuvoston asettamien huoltovarmuuden tavoitteiden, Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmän vuosittain asettamien painopisteiden sekä elinkeinoelämästä nousevien varautumistarpeiden mukaisesti edistää viranomaisten, järjestöjen sekä elinkeinoelämän vapaaehtoista yhteistyötä huoltovarmuusasioissa sekä ylläpitää ja kehittää oman toimialansa yritysten sekä organisaatioiden verkostossa varautumista ja valmiutta toimia normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Eri toimialojen väliseen rajapintayhteistyöhön ja poolien väliseen koordinaatioon tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Kohdassa tulisi kirjata myös periaatteita poolien luomisesta, muuttamisesta tai kehittämisestä muuttuvien olosuhteiden mukaisesti entistä ketterämmin. Poolien kehittämisessä myös kotiorganisaatioiden (järjestöt) tulee olla entistä vahvemmin mukana.

Jos lain toimeenpanon yhteydessä nähdään tarpeelliseksi poolien toiminnan siirtäminen osaksi huoltovarmuuskeskusta, ei tämä lainsäädäntö saisi luoda sille estettä. Ennakoimme tällaisen toimenpiteen kuitenkin vaikuttavan elinkeinoelämän halukkuuteen toimia osana huoltovarmuusorganisaatiota.

Huom! Alueellista toimintaa ei ole lainsäädännössä huomioitu lainkaan. Muussa lainsäädännössä viitataan huoltovarmuuslainsäädäntöön sen osalta.

Ruokapalvelupooli:

Ruokapalvelupooli pitää hyvänä, että sektorit, poolit ja toimikunnat on esityksessä nostettu esille omana kohtanaan ja että esitys sisältää maininnan sektorien, poolin ja toimikuntien tehtävästä.

Perusteluissa (s. 47) on mainittu, että esityksellä olisi vapaaehtoisuuteen perustuvaan sektori-, pooli- ja toimikuntatoimintaan ja yrityksiin ja järjestöihin vähäiset, mutta lähtökohtaisesti positiiviset vaikutukset. Ruokapalvelupooli toteaa, että positiivisten vaikutuksia ei ole täsmennetty tai arvioitu.

Poolityön kehittämisen osalta Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muutostarpeet - julkaisussa on nostettu esille HVK:n verkostoyhteistyön kehittämisohjelma, jonka tavoitteena on selkeyttää huoltovarmuusorganisaation sektori-, pooli- ja toimikuntamallin ohjausta, toimintatapoja ja johtamiskäytäntöjä. Selvityshenkilön raportin mukaan poolien ja sektorien juridista asemaa on myös selkeytettävä.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (2025) mukaan Huoltovarmuusorganisaation sektorit, poolit ja toimikunnat muodostavat yhteistyörakenteen, jossa katetaan laajasti huoltovarmuuden kannalta olennaiset arvo- ja toimitusketjut sekä niissä vaikuttavat keskeiset toimijat.

Ruokapalvelupooli toteaa, että Huoltovarmuusorganisaatio on vakiintunut ja tuttu käsite huoltovarmuustyössä. Ruokapalvelupooli pitää tärkeänä, että maininta huoltovarmuusorganisaatiosta huomioitaisiin esityksessä myös jatkossa.

Voimassa olevassa laissa on mainittu, että Huoltovarmuuskeskuksen yhteydessä toimii pysyvinä yhteistoimintaeliminä komitean tapaan toimivia sektoreita ja pooleja. Pysyvä yhteistyöelin korostaa

yhteistyön säännöllisyyttä ja jatkuvuutta. Ruokapalvelupooli pitää siksi tärkeänä, että poolit, sektorit ja toimikunnat mainittaisiin laissa jatkossakin pysyvinä yhteistoimintaeliminä.

Lämpöpooli:

Näemme tarpeellisenä ja positiivisena, että sektorit, poolit ja toimikunnat ja niiden tehtävät sisältyvät lakiehdotukseen. Sektori-, pooli- ja toimikuntatoiminnan aseman toteaminen säännösten selkeyttää toimijoiden roolia. Pidämme myös hyvänä tavoitetta, että lakimuutos ei tuo suuria muutoksia poolien toimintaan.

Esityksen mukaisesti poolien oikeus saada elinkeinoharjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä tietoja tilannekuvan muodostamiseksi poistuisi. Jatkossa vain HVK:lla olisi näihin tietoihin tiedonsaantioikeus. Tämä olisi suuri muutos nykyiseen käytäntöön, jossa tilannekuvan kerääminen ja kehittäminen on poolien tehtävää ja tärkeä osa HVK:n verkostokehitystyötä.

Poolitoimikuntien täytyy seurata ja analysoida tilannekuvaa voidakseen edistää toimialansa varautumista. Näemme erittäin tarpeelliseksi, että HVK:n tilannekuvatyöhön osallistuminen tulee laissa lisätä poolin tehtäviin.

Ehdotamme, että pykälään kirjattaisiin sektorien, poolien ja toimikuntien tehtäviin viitaten, että Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmän vuosittain vahvistamien, ei asettamien painopisteiden mukainen toiminta.

Sähköpooli:

On hyvä, että sektorit, poolit ja toimikunnat ja niiden tehtävät sisältyvät lakiehdotukseen. Pidämme hyvänä tavoitetta, että lakimuutos ei toisi suuria muutoksia poolien toimintaan.

Poolitoimikuntien täytyy seurata ja analysoida tilannekuvaa voidakseen edistää toimialansa varautumista. Mielestämme HVK:n tilannekuvatyöhön osallistuminen tulisi lisätä poolin tehtäviin. Tämä tehtävä on jo nyt poolien tehtävä ja tämän toiminnon kehittäminen on keskeisessä roolissa mm. lakiesityksessä mainitussa HVK:n verkostokehitystyössä.

Esityksen mukaisesti poolien oikeus saada elinkeinoharjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä tietoja tilannekuvan muodostamiseksi poistuisi. Jatkossa vain HVK:lla olisi näihin tietoihin tiedonsaantioikeus. Tämä olisi suuri muutos nykyiseen käytäntöön. Esityksessä tälle muutokselle ei ole esitetty perusteluja.

Luonnos on tältä osin myös ristiriidassa työ- ja elinkeinoministeriön arviomuistiossa (2024/47) todetun kanssa: "Vastaava tiedonsaantioikeus on Huoltovarmuuskeskuksen lisäksi huoltovarmuusorganisaation sektoreilla ja pooleilla. Säännös on olennainen ja välttämätön sektori- ja poolityön mahdollistamiseksi."

Alkutuotantopooli:

Poolit yrityksineen ovat HE luonnoksessa mainitun selvityshenkilö Kim Mattsonin laatiman raportin (Kohti huomisen huoltovarmuutta. Selvitys julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöstä. TEM 2024:27) mukaan huoltovarmuusyhteistyön keskiössä. Raportissa todetaan, että elinkeinoelämän kanssa toteutettava yhteistyö pooleissa on kustannustehokas tapa ylläpitää kriittisten yritysten kyvykkyyttä jatkuvuuden hallintaan ja edistää kriittisten sektoreiden varautumista. Selvityshenkilö esittää, että

poolien toimintaedellytyksiä ja yhteistyötä on syytä vahvistaa, ja että poolien ja sektorien juridista asemaa on selkeytettävä. Myös valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) huoltovarmuusorganisaation sektorien, poolien ja toimikuntien todetaan muodostavan yhteistyörakenteen, jossa katetaan laajasti huoltovarmuuden kannalta olennaiset arvo- ja toimitusketjut sekä niissä vaikuttavat keskeiset toimijat. ATP, ML Muistio, 15.7.2025

Poolien ja toimikuntien perustaminen ja lakkauttaminen perustuisi HE luonnoksen mukaan Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmän sitovaan lausuntoon ja poolien tarkoituksesta ja tehtävistä säädettäisiin lailla. Huoltovarmuuskeskus nimittäisi jäsenet sektoreiden, poolien ja toimikuntien toimitielimiin.

Katsomme, että Huoltovarmuuskeskuksen oikeutta nimittää poolitoimikuntien jäsenet tulee täsmentää siten, että nimittäminen tapahtuu nykykäytännön mukaisesti poolitoimikunnan esityksestä.

Sektorien, poolien ja toimikuntien juridinen asema jää HE luonnoksessa määrittelemättä. HE luonnokseen ei myöskään sisälly selvityshenkilön esittämää poolien toimintaedellytysten vahvistamista tehtäviensä hoitamiseen. Esitämme, että HE luonnoksen sisältöä vielä arvioidaan ja kehitetään siten, että edellä mainitut puutteet saadaan korjattua.

Satamapooli:

”Sektorien, poolien ja toimikuntien toiminnan tavoitteena on valtioneuvoston asettamien huoltovarmuuden tavoitteiden sekä Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmän vuosittain asettamien painopisteiden mukaisesti edistää viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen välistä yhteistyötä huoltovarmuusasioissa sekä ylläpitää ja kehittää huoltovarmuutta, varautumista ja jatkuvuudenhallintaa oman toimialansa yritysten ja organisaatioiden verkostossa.”

TAI

”Sektorien, poolien ja toimikuntien tehtävänä Huoltovarmuuskeskuksen kanssa solmittavan sopimuksen nojalla on valtioneuvoston asettamien huoltovarmuuden tavoitteiden sekä Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmän vuosittain asettamien painopisteiden mukaisesti edistää viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen välistä yhteistyötä huoltovarmuusasioissa sekä ylläpitää ja kehittää huoltovarmuutta, varautumista ja jatkuvuudenhallintaa oman toimialansa yritysten ja organisaatioiden verkostossa.”

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetyssä 11.3 §:ssä ei mainita lainkaan sektorien välistä yhteistyötä, vaikka yleisperusteluissa sitä on kovasti korostettu. Myös esimerkiksi Logistiikkasektorin ohjaava ja yhteensovittava rooli Satamapoolin, Vesikuljetuspoolin, Ilmailupoolin ja Maakuljetuspoolin välillä on erittäin merkittävä ja korvaamaton. Lisäksi 11 §:ssä jää määrittelemättä, miten sektori muodostuu tai perustetaan.

Ilmakuljetuspooli:

Pykälän 2 momentin mukaan poolissa oltava yksi edustaja ministeriöstä. Erittäin hyvä lisäys, mikä vahvistaa ja edesauttaa ministeriön vastuuta toimialan varautumisesta. Toivottavasti tämä myös otetaan käytännöntasolla huomioon resursoinnissa, jolloin ministeriön edustajalla on mahdollisuus osallistua Poolitoimikuntien kokouksiin.

Pykälän 3 momentin mukaan HVK:n ohjausryhmältä vuosittaiset poolien, sektoreiden ja toimikuntien toiminnan painopisteet.

Logistiikkasektorin kommentit:

Tavoitteita käsittelevässä luvussa 3 on todettu, että valtioneuvoston huoltovarmuusselonteko edellyttää, että sektorikohtaisia varautumistoimenpiteitä tehostetaan ja eri sektoreiden varautumistoimenpiteiden yhteensovittamista tiivistetään (s. 39). Logistiikkasektorissa sektoritasoisen tekemisen taustalla on ollut riittävä sektoritasoinen resursointi. Rakenneuudistusten yhteydessä tulee huolehtia sektoritasoisen tekemisen riittävästä resursoinnista myös jatkossa.

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetystä 11.3 §:ssä ei mainita lainkaan sektorien (eikä edes poolien) välistä yhteistyötä, vaikka yleisperusteluissa sitä on kovasti korostettu. Esitetystä muotoilussa sektorien, poolien ja toimikuntien tehtävä on rajattu oman toimialan verkostoon.

Esitysluonnoksessa ei ole avattu sitä, miten sektoreiden, poolien ja toimikuntien roolit eroavat toisistaan.

Yksityisen turva-alan pooli:

Poolitoiminnan keskeinen periaate on vapaaehtoisuus. Poolitoimintaan osallistuminen on ja sen tulee myös jatkossa perustua vapaaehtoisuuteen. Tämä peruseriaate tulee kirjata suoraan pykälän sanamuotoon.

Nykyisen huoltovarmuuslain 8 d §:n mukainen sektorien ja poolien tehtävänjako ja keskinäinen asema on parempi kuin esitysluonnoksessa mainittu. Nykyisen sääntelyn mukainen malli on selkeä, toimiva ja johdonmukainen.

Selvitysmies Mattsson ehdotti raportissaan keväällä 2024, että poolien toimintaedellytyksiä ja yhteistyötä on syytä vahvistaa, ja että poolien ja sektorien juridista asemaa on selkeytettävä. Sektorien, poolien ja toimikuntien juridinen asema jää luonnoksessa tarkemmin määrittelemättä. Luonnokseen ei myöskään sisälly selvityshenkilön esittämää poolien toimintaedellytysten vahvistamista tehtäviensä hoitamiseen.

Jatkossakin sektoreitten ja poolien tulee olla elinkeinoelämävetoisia, jotta nykymallimme kiitetyt vahvuudet kyettäisiin mahdollisimman hyvin säilyttämään. Nyt tätä ei kuitenkaan selvästi todeta säännöksessä tai sen perusteluissa.

Elintarviketeollisuuspooli:

Sektoreiden ja poolien asema jää pinnalliseksi, eikä niiden asemaan, varsinkaan juridiseen sellaiseen oteta kantaa. Sektoreiden rooli on epäselvä nykyiselläänkin. Poolien rooli tilannekuvan keräyksessä ja elinkeinoelämän varautumisessa tulisi selkeyttää. Lisäksi poolien roolia voisi hyödyntää esimerkiksi kriisien myötä esiintyvissä resurssien säännöstely ja kohdennus tarpeissa ja niiden kartoituksessa. Alueellista huoltovarmuustoimintaa, kuten ELVAR toimikuntia ei mainita ollenkaan.

Etelä Suomen ELVAR:

Hallituksen esityksen perusteissa esitetään 11 § kohdalla (s. 77) että Toimikuntien perustamisesta ei voimassa olevassa laissa ole säädetty erikseen, joten poolien ja toimikuntien perustamisesta esitetään otettavan säännös säädettävään lakiin. Ja että ELVAR-toimikuntia koskevat sopimukset on tehty Huoltovarmuuskeskuksen ja ELY-keskusten välillä, joten tämän vuoksi lakiin esitetään

säädettäväksi, että sopimuksia voidaan tehdä myös viranomaisten kanssa. Eli yksi huolestamme siitä, että ELVAR toiminta toisen valtion laitoksen kanssa ei olisi mahdollista, säädetään nyt lain tasolla sopimuksella tehtäväksi. ELVAR toimikuntien näkökulmasta tämä olisi hyvä parannus/täydennys?

Näissä esityksissä todetaan myös 4 vuotisesta kaudesta, mikä kuulostaa tässä hyvältä. Eli rauhoittaisi tilannetta. Perusteissa s. 78 todetaan myös, että Huoltovarmuuskeskus koordinoi, kehittää ja rahoittaa sektori-, pooli- ja toimikuntatoimintaa sekä vastaa niiden tulosoikeudesta. Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä asettaisi vuosittain painopisteet sektorien, poolien ja toimikuntien toiminnalle, joiden perusteella nämä suunnittelevat seuraavan kalenterivuoden toimintaa ja budjettia. Huoltovarmuuskeskus käy vuosittain tulosneuvottelut poolien ja toimikuntien kanssa. Eli tässä ei ainakaan näyttäisi isoa muutosta heti olevan tulossa.

Myös viranomaisten kanssa tehtävää yhteistyötä näytettiin painottavan tässä esityksessä (mitä ELVAR toimikunnat jo nyt tekevät suuremmassa määrin mm. alueellisten TURVA-foorumien kanssa).

Lounais-Suomen ELVAR:

Julkiseen vallan käyttöön liittyviä kysymyksiä olisi edelleen syytä tarkentaa; esimerkiksi miten HVK/HVO osallistuu varautumisen alueellisiin ”lakisääteisiin toimikuntiin ja foorumeihin (YTA ja hyvinvointialueet)” ja kenen toimesta, sekä minkälaisella prosessilla/kriteeristöllä luokittelu huoltovarmuuskriittiseksi toimijaksi tehdään.

Lakiin esitetään säädettäväksi, että sopimuksia voidaan tehdä myös viranomaisten kanssa. Tämä on tärkeä lisäys. Tehtävä/toiminto ja siihen liittyvä rahoitus siirtyy laissa mainitulla perusteella virastolta toiselle (esim. HVK-EVK).

HVK:n (viranomaisen) ohjauksessa ja rahoittamana toimivan huoltovarmuusorganisaation (sektorit, poolit ja toimikunnat) asemaa tulisi vielä tarkastella mahdollisena julkisyhteisönä (vaikka ei toteuta viranomaistehtäviä), mikä osaltaan selkeyttäisi HVO:n asemaa tiedonsaannissa ja käsittelyssä (ml. yritys ja henkilötiedot) sekä mm. kilpailulainsäädännön suhteen. Viranomaisen päätöksenteko ja hallintotehtävät kuuluisivat kuitenkin yksiselitteisesti HKV:lle.

12. 12 § Valtion varmuusvarastointi

Satamapooli:

Valtion varmuusvarastojen käyttöön liittyvä päätöksenteko on selkeästi määritelty. Satamien rooli varastojen logistisena solmukohtana tulee huomioida varastointipaikkojen ja käyttöönoton suunnittelussa.

13. 13 § Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

-

14. 14 § Varmuusvarastoituja lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, henkilösuojaimia ja muita terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita koskeva päätöksenteko

-

15. 15 § Tuotantovarausten ja suorituskyykyvarausten hankinta

Kauppa- ja jakelupooli:

Poolitoiminnan piirissä on vakiintunut yhteistyö elinkeinoelämän toimijoiden kanssa ja poolia jäsenineen on järkevä hyödyntää myös materiaalsen varautumisen sekä huoltovarmuuteen liittyvän suorituskyykyyn suunnittelussa.

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Teknolohiateollisuus pitää lisäystä hyvänä. ICT-alalla varautumistyö ei voi olla fyysisten hyödykkeiden varastointia, joten tuotantovaraukset ja suorituskyykyyn varmistaminen on merkittävä lisäys keinovalikoimaan.

Tuotantovarausten sopimusrakenteen tulisi mahdollistaa tuotantovarausten käyttöönnoton harjoittelu, testaaminen ja valvonta jo normaaliolojen aikana. Näin ollen lakiin pitäisi kirjata

mahdolliset hankintalakien uudistustarpeet huomioimaan huoltovarmuushankinnat tai nykyisten hankintalakien liikkumavaran käyttö entistä paremmin. Tämän kirjauksen tulisi koskea kaikkien viranomaisten (ml. Puolustusvoimien) tekemiä tuotantovaraussopimuksia.

Alkutuotantopooli:

Säädös on sisällöltään uusi ja tervetullut avaus, joka korvaisi Huoltovarmuuskeskuksen perinteistä, varastoissa tapahtuvaa materiaalista varautumista.

Satamapooli:

Suorituskyykyvaraukset ovat erittäin tärkeä asia ja sitä mallia tulee kehittää yhteistyössä Satamapoolin, satamayhtiöiden ja muiden satamatoimijoiden kanssa.

16. 16 § Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu

Kauppa- ja jakelupooli:

Poolitoiminnan piirissä, HVK:n ohjelmatoiminnan rinnalla, toteutetaan selvityksiä ja projekteja, jotka tähtäävät varautumisen kehittämiseen. On ensiarvoisen tärkeää säilyttää huoltovarmuusrahaston joustava käyttö poolien toteuttamiin projekteihin, jotta varautumistoimet seuraavat toimintaympäristön muutoksia ja kehitystarpeita riittävällä nopeudella.

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Pidämme merkittävänä ehdotuksessa läsnäolevaa henkeä huoltovarmuusrahaston ketteryyden säilyttämisessä ja sitä, että kehitysohjelmatoiminnan rahoitus tulee huoltovarmuusrahastosta. Tällä keinoin varmistetaan usein budjettivuoden aikainen varautumisen kehittämistoiminta.

Huoltovarmuuskeskuksen ja huoltovarmuustoimenpiteiden rahoitusmalli uudistaminen siten, että osa rahoituksesta tulisi valtion talousarviosta on kannatettava. Vastaavasti huoltovarmuusrahaston kantokyykyyn kannalta pidämme hyvänä, että Huoltovarmuuskeskuksen ja poolien henkilöstöön liittyvien kulujen kattaminen siirtyy valtion budjettiin.

Ohjausmallin yksipuoleinen oikeus ohjausryhmälle lakkauttaa pooleja tai sektoreita tuo kuitenkin elinkeinoelämän näkökulmasta riskin toiminnan jatkuvuudelle, jos valtiontalouteen ja huoltovarmuustoimintaan kohdistuu säästöpainetta. Näin ollen ohjausryhmän tulisi aina kuulla huoltovarmuusneuvostoa ennen näitä päätöksiä.

Huoltovarmuusrahaston kantokyvyn varmistamiseksi on harmillista, että uusia rahoituslähteitä ei ole tuotu ehdotukseen. Huoltovarmuusmaksun korotus on rahan arvon muutosten tähden välttämätöntä, mutta ei täysin ratkaise kestävyyshaastetta, joka rahaston rahoituksella on.

Lämpöpooli:

Pykälän mukaisesti huoltovarmuusrahastosta katetaan materiaalsen varautumisen kustannukset ja investoinnit sekä muissa laeissa rahastosta katettavaksi säädetty korvaukset.

Huoltovarmuusrahastosta voidaan lisäksi korvata HVK:n ohjelmatoimintaan liittyviä huoltovarmuustoimenpiteitä sekä muita kuin materiaalsen varautumiseen liittyviä huoltovarmuuden kannalta välttämättömiä investointeja sekä kriisitoimenpiteisiin liittyviä kustannuksia.

Pidämme erittäin tärkeänä, että rahastosta on mahdollisuus jatkossakin korvata perustellusti, mutta laajasti varautumiseen ja huoltovarmuusorganisaation toimintaan liittyviä huoltovarmuustoimenpiteitä, joiden rahoittaminen vuosittaisen budjettitalouden kautta olisi liian hidasta tai kankeaa. Materiaalsen varautumisen kustannusten lisäksi rahastosta tulee olla mahdollista kattaa laajemmin myös immateriaalsen varautumiseen, kuten esimerkiksi tietoon, osaamispääomaan ja resilienssiin, liittyviä kustannuksia.

Rahoituksen riittävyyteen ja rahoituspohjan vakauteen tulee kiinnittää erityinen huomio. Tärkeää on, että rahoitusta on käytettävissä sekä huoltovarmuuskriittisten yritysten varautumisen kehittämiseen normaaliaikoina että nopeasti ja joustavasti kriisitilanteissa.

Budjettiperusteisen ja rahaston muodostaman rahoitusmallin täytyy mahdollistaa myös monivuotisten hankkeiden ja sopimusten rahoittaminen. Kriisitilanteita varten tarvitaan nopeasti saatavilla olevaa rahoitusta kriittisten toimintojen jatkuvuuden takaamiseksi. Vapaaehtoisen varautumistoiminnan rahoitus tulee myös laissa kirkastaa.

Sähköpooli:

Rahoituksen riittävyys on luonnollisesti oleellista. Tärkeää on, että rahoitusta on käytettävissä sekä huoltovarmuuskriittisten yritysten varautumisen kehittämiseen normaaliaikoina että nopeasti ja joustavasti kriisitilanteissa. Mallin täytyy mahdollistaa myös monivuotisten sopimusten rahoittaminen. Kriisitilanteita varten tarvitaan nopeasti saatavilla olevaa rahoitusta kriittisten toimintojen jatkuvuuden takaamiseksi.

Alkutuotantopooli:

Huoltovarmuuskeskuksen toiminta rahoitetaan nykyään kokonaisuudessaan valtion talousarvion ulkopuolisesta huoltovarmuusrahastosta. Ratkaisu on huoltovarmuustoiminnan vakautta ja kriisitilanteissa nopeaa reagointikykyä lisäävä. Ratkaisua on myös kansainvälisesti pidetty onnistuneena.

Huoltovarmuuden pitkäjänteisen ja riittävän rahoituksen turvaaminen huoltovarmuusrahaston jatkuvuudesta ja rahoitusta vahvistamalla on tärkeää ja huoltovarmuuttamme vahvistavaa.

Satamapooli:

HVK:n toimintamenomäärärahoista on tarkoitus rahoittaa viraston oman toiminnan menot (ml. palkat, toimitilat, etc.) sekä yhteistyö elinkeinoelämän kanssa. Koska palkat ja muut oman toiminnan menot nousee usein inflaation tai indeksoinnin myötä, on uhkana, että rahoitus muulta toiminnalta, eli yhteistyötä tukevalta toiminnalta pienenee ajan myötä. On tärkeää, että huoltovarmuusrahaston varoja kohdennetaan myös satamainfrastruktuurin varautumistoimiin.

Ilmakuljetuspooli:

Huoltovarmuusrahastosta rahoitettaisiin vain rahaston kustannuksia. Virastona toimivan Huoltovarmuusrahaston, (eli pitäisi ilmeisesti lukea Huoltovarmuuskeskuksen?) toimintamenot sekä sektori- ja poolitoimintojen kulut katettaisiin sen sijaan valtion talousarviosta. Johtaako tämä vääjäämättä kulujen karsimiseen poolitoiminnasta, ja onko vaarana se, että päätös toimintamenojen määrästä voi tulevaisuudessa olla myös poliittinen päätös, kuinka paljon verkoston ylläpito voi ja saa maksaa?

Logistiikkasektorin kommentit:

Hallituksen esitysluonnoksen 16 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 86) todetaan, että Huoltovarmuusrahaston kantokyvyn turvaamiseksi huoltovarmuusmaksua korotettaisiin. Kohdassa viitataan vain lakiin 1472/1994 vaikka esimerkiksi luvussa 11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä viitataan myös lain 1260/1996 muuttamiseen.

Useassa kohdassa hallituksen esitysluonnosta todetaan, että Huoltovarmuusmaksun korottamisen tuotto-odotus olisi vuodessa 91,9 miljoonaa euroa, mikä vastaa Huoltovarmuusrahaston kuluja vuodelta 2023. Onko tarkoitus todella korottaa Huoltovarmuusmaksun kertymää 91,9 miljoonaa euroa vai saada sen kokonaiskertymäksi 91,9 miljoonaa euroa?

Se miten huoltovarmuusmaksun suunniteltu korotus jakaantuu eri tuotteille, ei käy esityksestä ilmi. Hallituksen esityksestä ei myöskään ilmene, miten vihreä siirtymä ja sen edistäminen mahdollisesti huomioidaan varmuusvarastoinnissa ja sen kehittämisessä sekä huoltovarmuusmaksun suuruudessa. Hallituksen esityksessä ei myöskään mainita mahdollisuudesta sitoa huoltovarmuusmaksun korottaminen tulevaisuudessa indeksiin.

Yksityisen turva-alan pooli:

Sektoreiden ja poolien toimintamenot tulisi eriyttää Huoltovarmuuskeskuksen omista toimintamenoista ja niiden rahoitus turvata jatkossakin huoltovarmuusrahaston kautta. Tämä vahvistaisi poolien ja sektorien riippumattomuutta, mahdollistaisi pitkäjänteisen suunnittelun ja tukisi verkostomallin toimivuutta. Rahoituksen eriyttäminen myös selkeyttäisi HVK:n sisäistä budjetointia ja ohjausta.

Elintarviketeollisuuspooli:

Pitkälle kehitetty ja maailmalla arvostusta nauttiva suomalainen huoltovarmuustoiminta on voinut jatkua ja toimia, erilaisista suhdanteista ja poliittisista painotuksista riippumatta, kiitos sen autonomisen rahoituksen. Rahoitus on turvattu huoltovarmuusrahaston kautta, ja se toiminut joustavasti myös kriiseissä kuten koronapandemian aikana. Mikäli Huoltovarmuustoiminnan rahoitus siirtyy jatkossa osittain budjettirahoituksen piiriin, tulee toiminnan perusta muuttumaan juuri niiltä kohdilta, jotka ovat sitä aikaisemmin kannatelleet. Näin ollen tuo osittainen budjettirahoitukseen siirtyminen mukanaan uusia riskejä huoltovarmuustoiminnalle. Tähän tulisi nopeasti löytää

pitkäjänteinen ratkaisu, joka tukee ennustettavaa ja kestävää varatumista. Näköpiirissä on kriittisen infrastruktuurin jatkuvuudenhallintaan liittyviä kustannuspaineita, joita on tuettu esim. TOIMIVA-projektin yhteydessä. Nämä seikat on myös huomioitava Huoltovarmuusrahaston varojen kartuttamisessa.

Etelä Suomen ELVAR:

Esityksen perusteissa todetaan, että virastona toimivan Huoltovarmuusrahaston toimintamenot sekä sektori- ja poolitoimintojen kulut katettaisiin valtion talousarviosta. Tätä voitaneen pitää ok esityksenä tässä vaiheessa, jos tarkasteltava kausi on neljä vuotta.

Sitten yksi aihe, mikä on noussut keskusteluissa esiin, ovat nämä tiedoksisaantioikeudet. Eli kuinka yrityksiltä saatua tilannekuvaa jaetaan poolien ja toimikuntien suuntaan (25§)

En heti löytänyt, että kauanko tämä esitys (mm. rahoituksen ym. osalta on voimassa) mutta jossain kohtaa taisi olla, että 4 vuotta. Varmaan tulee säädöksillä sitten tarkemmin määriteltäväksi yksityiskohdat.

17. 17 § Huoltovarmuusrahaston hallinto

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Ohjausrakenteiden elinkeinoelämää koskevissa päätöksissä tulee olla mukana elinkeinoelämän kuuleminen, joten ehdotamme rahaston hallintomalliin lisättäväksi Huoltovarmuusneuvoston rooli vähintäänkin neuvonantajana.

18. 18 § Kirjanpito, tilintarkastus ja tilinpäätös

-

19. 19 § Lainanottovaltuus

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Pidämme kannatettavana, että lainanottovaltuuksia lisätään sen mahdollistaessa entistä paremmin tarvittavien investointien tekemisen akuutteihin toimenpidetarpeisiin.

Satamapooli:

Lainanottovaltuuden korotus lisää järjestelmän joustavuutta ja reagointikykyä muuttuvissa tilanteissa.

20. 20 § Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

Logistiikkasektorin kommentit:

Hallituksen esitysluonnoksen 21 §:n pykäläkohtaisissa perusteluissa (s. 90) mainitaan, että pykälässä viitattavia lakeja olisi voimassa tällä hetkellä 21 kappaletta. Heti perään olevassa lakiluettelossa on kuitenkin 22 lakia.

21. 21 § Muissa laeissa säädettyt tuet ja korvaukset

Logistiikkasektorin kommentit:

Hallituksen esitysluonnoksen 21 §:n pykäläkohtaisissa perusteluissa (s. 90) mainitaan, että pykälässä viitattavia lakeja olisi voimassa tällä hetkellä 21 kappaletta. Heti perään olevassa lakiluettelossa on kuitenkin 22 lakia.

22. 22 § Omaisuuden siirtyminen

-

23. 23 § Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Pidämme keskeisen tärkeänä sitä, että Huoltovarmuuskeskukselle on lainsäädännöllä varmistettu oikeus saada tietoa muilta viranomaisilta. Tämä mahdollistaa huoltovarmuusorganisaation entistä paremman tukemisen.

Alkutuotantopooli:

Lakiin esitetään Huoltovarmuuskeskuksen nykyisten tiedonsaantioikeuksien laajentamista lakisäateisten tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömien tietojen saamiseksi muilta viranomaisilta salassapitosäännösten estämättä. Muutos on kannatettava.

Lounais-Suomen ELVAR:

Kirjaukset virastoksi muuttuvan HVK tiedonsaantioikeudesta sekä viranomaisten välisestä julkisuuslain mukaisesta tiedonvaihdesta, myös salassa pidettävien tietojen osalta, selkeyttävät vallitsevaa toimintatapaa. Tiedonsaannista ja jakamisesta kirjatut 23§,24§ ja 25§ eivät riittävästi huomioi, että huoltovarmuuden tilannetiedon kerääjänä ja jakajana toimivat huoltovarmuusorganisaation sektorit, poolit ja toimikunnat, jotka eivät ole viranomaisia ja siten julkisuuslain säädökset ovat siten vain ohjeellisesti sovellettavissa. Poolien ja toimikuntien tiedonsaanti ja tiedon luovuttaminen välttämättömästä toimialakohtaisesta huoltovarmuustilanteesta elinkeinoelämän ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on varmistettava ja syytä kirjata lakiin.

24. 24 § Tietojenantovelvollisuus

Kauppa- ja jakelupooli:

Pooleja aiemmin koskettaneen tiedonsaantioikeuden poistuessa on huomioitava, että poolit keräävät osana normaalia toimintaansa tietoja yrityksiltä mm. toimialan huoltovarmuuden tilan,

suorituskyvyn ja kehityskohteiden arvioimiseksi. Riskinä nähdään, että tiedonsaantioikeuden poistaminen voi heikentää varautumisen kehittämisen kannalta oleellisten tietojen saantia.

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Ehdotukseen on kirjattu tietojenantovelvollisuus elinkeinoharjoittajilta ja järjestöiltä Huoltovarmuuskeskukselle, mikä on välttämätöntä Huoltovarmuuskeskuksen tehtävien kannalta.

Voimassa olevan lainsäädännön kirjaus tiedonsaantioikeudesta on ollut kirjattuna myös elinkeinoharjoittajilta sektoreille ja pooleille. Lakiluonnoksessa tämä oikeus poistettaisiin.

Emme pidä tätä muutosta toimintaamme suoraan vaikuttavana tai muutoin kriittisenä, mutta toteamme sen tuottavan tarpeen huolehtia järjestöjen tiedonsaannista elinkeinoelämältä varautumisaiheissa siitä erikseen sopien. Muutoksella voi olla myös negatiivisia vaikutuksia elinkeinoelämän haluan sitoutua vapaaehtoiseen yhteistyöhön varautumisen edistämisen aiheissa. Esim. jos elinkeinoelämältä edellytetään tilannekuvan tuottamista normaalioloissa vastausprosentilla 100. Vaikka Huoltovarmuuskeskuksella on oikeus saada tietoa, niin onko sillä tarve saada tietoa jokaiselta elinkeinoelämän toimijalta normaalioloissa? Käsittääksemme vapaaehtoisuuteen pohjautuneilla tilannekuvakyselyillä on saatu riittävän tarkka tilannekuva viime vuosien aikana.

Alkutuotantopooli:

Lakiin esitetään säädettävän velvollisuus elinkeinonharjoittajille ja elinkeinoelämän järjestöille luovuttaa Huoltovarmuuskeskukselle salassapitosäännösten tai muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä tehtäviensä suorittamiseksi välttämättömät tiedot. Tiedot olisi toimitettava maksutta, ilman aiheetonta viivytystä ja vaadittaessa annettava kirjallisina.

Voimassa olevan lain mukaan ”Huoltovarmuuskeskuksella, sektoreilla ja pooleilla on oikeus saada elinkeinonharjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä tietoja tuotantokapasiteetista, toimitiloista, henkilöstöresursseista sekä muista seikoista, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Lain nojalla saatuihin tietoihin sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään asiakirjasalaisuudesta sekä vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta.”

HE luonnos on tältä osin ristiriidassa TEM:n arviomuistiossa (2024/47) todetun kanssa: ”Vastaava tiedonsaantioikeus on Huoltovarmuuskeskuksen lisäksi huoltovarmuusorganisaation sektoreilla ja pooleilla. Säännös on olennainen ja välttämätön sektori- ja poolityön mahdollistamiseksi. Tietojen vaihtamisen yhteydessä on kuitenkin tärkeää ja huomioitava, että kilpailuoikeuslainsäädäntöä noudatetaan tarkoin, eikä kilpailua rajoittavia tietoja vaihdeta elinkeinonharjoittajien kesken.”

Tilannekuvatiedot kerätään nykyisin poolien, sektorien ja toimikuntien toimesta hyödyntäen erilaisia teknisiä välineitä ja vuorovaikutusta yritysten kanssa. HE perusteluista saa osittain väärän käsityksen runsas vuosi sitten käyttöön otetun HVK:n tilannekuvatyökalun hyödyntämisestä tilannekuvatyössä. Poolien toimesta kerätyt tiedot tallennetaan HVK tilannekuvatyökaluun, josta HVK jakaa yleistilannekuvaa mm. eri ministeriöille ja Huoltovarmuusorganisaation käyttöön.

Arvioimme, että keskitetty tiedonkeruu eri toimialoilta Huoltovarmuuskeskuksen tilannekuvatyökalulla ei tuottaisi nykyisen laatuista tilannekuvatietoa. Yhdymme arviomuiston toteamukseen sektoreiden ja poolien tiedonsaantioikeuksien välttämättömyydestä tilannekuvatyön ja laajemminkin huoltovarmuusyhteistyön mahdollistamiseksi.

Toteamme lisäksi, että pykälässä tarkoitettujen tietojen laatua ja määrää ei ole määritelty niin yksityiskohtaisesti, että säädöksen aiheuttamia työ- ja kustannusvaikutuksia olisi mahdollista arvioida toimijoille. Tästä ei ole myöskään esitetty arviota vaikutustenarvioinnissa.

Satamapooli:

Hyvää lakiesityksessä on mm. se, että HVK:n tiedonsaantioikeuksia viranomaisilta parannetaan, ja että HVK:n tehtävä tilannekuvan ylläpitäjänä kirjataan lakiin. Tärkeää on edelleen se, että 25 §:än on kirjattu oikeus luovuttaa tilannekuvatietoa sektori-, pooli- ja toimikuntatoiminnassa mukana oleville yrityksille ja järjestöille.

Hallituksen esitysluonnoksesta puuttuu perustelut sille, miksi sektoreiden ja poolien tiedonsaantioikeus poistuu. Jos sektoreilla ja pooleilla ei jatkossa ole tiedonsaantioikeutta, poolisihteerit eivät pysty osallistumaan tilannekuvan keräämiseen eikä huoltovarmuuden kehittämiseen tilannekuvan pohjalta.

Poolisihteerien tiedonsaantioikeuden kaventuminen väkisinkin heikentää poolien toimintakykyä.

Tiedonsaantioikeudet ovat välttämättömiä, niiden tulee olla tasapainossa liikesalaisuuksien ja operatiivisen turvallisuuden kanssa. Tietojen luovutuksessa on tärkeää noudattaa selkeitä menettelytapoja.

Ilmakuljetuspooli:

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin elinkeinonharjoittajan ja elinkeinoelämän järjestön velvollisuudesta HVK:n pyynnöstä antaa salassapitosäännösten tai muiden tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten estämättä sille 4§:n 1 momentin 3-6 kohdissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömät tiedot. Jatkossa tiedonsaantioikeus koskisi ainoastaan HVK:ta ja tietojenantovelvollisuus olisi sidottu säännöksessä määriteltyjen HVK:n lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Säännökseen on listattu ne lakisääteiset tehtävät, joiden suorittamiseksi HVK:lla on oikeus saada tietoja elinkeinonharjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä. Näitä tehtäviä ovat mm. 4§:n 2 momentin 3 kohdan mukainen tilannekuvan ylläpitäminen. Tämä suoraan alentaa poolien roolia tässä kokonaisuudessa ja aiheuttaa sen, että jatkossa tilannekuvatiedon keruun elinkeinoelämältä tulee tapahtua HVK:n omasta toimesta poolien tilannekuvan keruun sijaan. Elinkeinoelämän edustajat eivät ole lain mukaan velvoitettuja luovuttamaan tietoja pooleille vaan HVK:lle.

Logistiikkasektorin kommentit:

Hallituksen esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa sivulla 64 todetaan, että "Huoltovarmuuden tilannekuva muodostetaan sektoreilta, pooleilta ja toimi-kunnilta sekä niihin kuuluvilta huoltovarmuuskriittisiltä yrityksiltä saatavista tiedoista." HVO-sihteereillä on tällä hetkellä merkittävä rooli tilannekuvan keräämisessä. Hallituksen esitysluonnoksen yleisperusteluissa (s. 48) mainitaan, että "Aiemmassa huoltovarmuuslaissa ollut sektorien ja poolien oikeus saada elinkeinonharjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä tietoja tuotantokapasiteetista, toimitiloista, henkilö-resursseista sekä muista seikoista poistuu. Jatkossa vain Huoltovarmuuskeskuksella on näihin tietoihin tiedonsaantioikeus." Hallituksen esitysluonnoksesta puuttuu täysin perustelut sille, miksi sektoreiden ja poolien tiedonsaantioikeus ollaan lain-muutoksen yhteydessä poistamassa. Epäselväksi jää myös se, miten tämän muutoksen jälkeen voidaan toteuttaa nykyistä tiedonkeruumallia, jossa erityisesti pooli-sihteereillä on merkittävä rooli. Tilannekuvatiedon keruu HVO-sihteereiden avulla ei voi perustua pelkkään hallituksen esitysluonnoksen perustelussa (s. 48)

olevaan to-teamukseen siitä, että "Tiedot kerätään sektorien, poolien ja toimikuntien avulla". Toisaalta esitetyn 11.3 §:n mukaan "Sektoreiden, poolien ja toimikuntien tehtävänä on --- edistää viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen välistä yhteistyötä huoltovarmuusasioissa sekä ylläpitää ja kehittää huoltovarmuutta, varautumista ja jatkuvuudenhallintaa oman toimialansa yritysten ja organisaatioiden verkostossa". Sektoreiden, poolien ja toimikuntien sekä niiden toimintaa käytännössä pyörittävien HVO-sihteerien työ muuttuu mahdottomaksi, jos niillä ei jatkossa ole oikeutta saada tehtävässä tarvittavia tietoja. Kuten sivulla 94 on todettu, yksityisiltä toimi-joilta saatavat tiedot ovat kriittisen tärkeitä niin huoltovarmuustoimien suunnittelun kuin toteutuksen kannalta.

Yksityisen turva-alan pooli:

Huoltovarmuuskeskuksella on oikeus huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain 8a §:n mukaan: "Huoltovarmuuskeskuksella, sektoreilla ja pooleilla on oikeus saada elinkeinon-harjoittajilta ja elinkeinoelämän järjestöiltä tietoja tuotantokapasiteetista, toimitiloista, henkilöstöresursseista sekä muista seikoista, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tämän lain nojalla saatuihin tietoihin sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään asia-kirjasalaisuudesta sekä vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta."

Esitysluonnoksessa ei ole vastaavaa säännöstä tietojen luovutusvelvollisuudesta sektoreille ja pooleille. Luonnos on tältä osin ristiriidassa työ- ja elinkeinoministeriön arviomuistiossa (2024/47) todetun kanssa: "Vastaava tiedonsaantioikeus on Huoltovarmuuskeskuksen lisäksi huoltovarmuusorganisaation sektoreilla ja pooleilla. Säännös on olennainen ja välttämätön sektori- ja poolityön mahdollistamiseksi."

On tärkeää, että elinkeinoelämävetoisilla pooleilla ja sektoreilla säilyy myös itsenäistä toimintakykyä. Pooleilla pitää olla jatkossakin itsenäinen ja joka tapauksessa vähintäänkin rinnakkainen oikeus saada tietoja samaan aikaan, kun ne Huoltovarmuuskeskukselle sen pyynnöstä luovutetaan. Tämä oikeus tulee kirjata selkeästi lakiin.

Elintarviketeollisuuspooli:

Nykyisessä laissa tiedonsaantioikeus on myös sektoreilla ja pooleilla, jotka pääasiallisesti vastaavat elinkeinoelämän varautumisen, tuotannon ja tilannekuvan keräämisestä ja arvioimisesta. Poolit toimittavat tiedot eteenpäin Huoltovarmuuskeskukselle hyödynnettäväksi. Poolit keräävät tietoa monella eri tavalla ja keskustelut perustuvat luottamukseen ja vastavuoroisuuteen. Tiedon keruuta, mikäli sen laatuun halutaan panostaa, ei voida typistää pelkkään Huoltovarmuuskeskuksen tekniseen apuvälineeseen, jolla vaaditaan tietoa. Näin ollen tulisi uudessa laissa myös huomioida poolien ja elinkeinoelämän rooli tiedonsaannissa.

Esimerkiksi Työ ja elinkeinoministeriön arvomuistiossa, joka käsittelee huoltovarmuuslainsäädännön uudistusta, nykyinen tiedonsaantioikeus on kuvattu olennaiseksi ja välttämättömäksi.

"Huoltovarmuuskeskuksen, sektoreiden ja poolien tiedonsaantioikeus on säädetty huoltovarmuuslakiin vuonna 2008 tehdyllä lakimuutoksella samassa yhteydessä, kun voimassa oleva huoltovarmuusasetus säädettiin ja puolustustaloudellinen suunnittelukunta lakkautettiin. Vastaavantyyppinen säännös sisältyi jo aiemmin

puolustustaloudellisesta suunnittelukunnasta annettuun lakiin. Voimassa olevassa

laissa Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus kohdistuu ainoastaan elinkeinonharjoittajiin ja elinkeinoelämän järjestöihin, kun puolustustaloudellisen suunnittelukunnan tiedonsaantioikeus koski myös viranomaisilta saatavaa tietoa. Huoltovarmuuslakiin nykyisellään kirjattu tiedonsaantioikeus on olennainen ja välttämätön Huoltovarmuuskeskuksen ja yksityisen sekä kolmannen sektorin välisen huoltovarmuusyhteistyön mahdollistamiseksi. Huoltovarmuuden ylläpito, edistäminen ja turvaaminen liittyvät viranomaistoiminnan lisäksi vahvasti elinkeinoelämän ja yksityisten toimijoiden toimenpiteisiin, suunnitteluun ja jatkuvuudenhallintaan, ja julkisen sekä yksityisen sektorin yhteistoiminta on edellytys huoltovarmuuden kokonaisvaltaiselle turvaamiselle. (TEM arvomuistio huoltovarmuuslainsäädännön uudistuksesta s.62)

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165933/TEM_2024_47.pdf

25. 25 § Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Teknologiateollisuus pitää hyvänä, että ehdotukseen on kirjattu tehtävä Huoltovarmuuskeskukseen kertyvän tiedon jakamisesta. Esitämme, että kirjauksen tulisi olla oikeuden sijaan velvoite, jotta varmistutaan siitä, että elinkeinoelämä saa varautumisensa tueksi varmasti tarvitsemansa tiedon.

Määritelmä ”sektori-, pooli- ja toimikuntatoiminnassa” kattanee myös Huoltovarmuusneuvostossa toimivat yritykset. Jos Huoltovarmuusorganisaatio määriteltäisiin tässä laissa, niin salassa pidettävää tietoa voitaisiin jakaa Huoltovarmuusorganisaatiossa toimiville yrityksille.

Lämpöpooli:

Pykälässä tulee mahdollistaa tilannekuvan luovuttamisen lisäksi muun HVK:n tehtävien hoitamisen kannalta välttämättömien tietojen luovuttaminen huoltovarmuusorganisaatiossa mukana oleville elinkeinoelämän edustajille.

Sähköpooli:

Pykälässä tulee mahdollistaa tilannekuvan luovuttamisen lisäksi muun HVK:n tehtävien hoitamisen kannalta välttämättömien tietojen luovuttaminen huoltovarmuusorganisaatiossa mukana oleville elinkeinoelämän edustajille.

Alkutuotantopooli:

Huoltovarmuuskeskukselle on tarkoitus säätää oikeus luovuttaa 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua tilannekuvatietoa salassapitosäännösten estämättä viranomaisille sekä sektori-, pooli-, ja toimikuntatoiminnassa mukana oleville yrityksille ja järjestöille. Pidämme tilannekuvatiedon kaksisuuntaista liikkumista erittäin tärkeänä ja säädöstä kannatettavana. Tieto on tarpeen kaikille huoltovarmuusorganisaation toimintaan osallistuville ja se rakentaa luottamusta huoltovarmuustoimintaan.

Logistiikkasektorin kommentit:

Lakiluonnoksen 25 §:n mukaan Huoltovarmuuskeskuksella on sen estämättä, mitä tietojen salassa pitämisestä säädetään, oikeus luovuttaa 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu tilannekuva

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4.1,1 §:ssä tarkoitettulle viranomaiselle sekä sektori-, pooli- ja toimikuntatoiminnassa mukana oleville elinkeinoelämän yrityksille ja järjestöille. Huoltovarmuuskeskus ei saa luovuttaa toiselta viranomaiselta saatuja tietoja edelleen vastoin tietoja luovutettaessa asetettuja ehtoja. Esityksen mukaan pykälässä tarkoitettujen salassa pidettävien tietojen luovuttaminen koskisi pääsääntöisesti tilanteita, joissa Huolto-varmuuskeskuksen viranomaiselta, elinkeinoelämän yrityksiltä ja järjestöiltä saa-maa tietoa hyödynnettäisiin osana Huoltovarmuuskeskuksen kokoamaa tilannekuvaa. Millä perusteella pykäläkohtaisiin perusteluihin on päätynyt sana "pääsääntöisesti"?

Logistiikkasektori pitää tilannekuvan jakamista viranomaisille ja kriittisille organisaatioille erittäin tärkeänä.

Logistiikkasektori kiinnittää huomiota siihen, onko lainvalmistelussa mietitty, millä perusteella sektori-, pooli- ja toimikuntatoiminnassa mukana oleville yrityksille voidaan jatkossa jakaa Huoltovarmuusorganisaation tuottamia salassa pidettäviä selvityksiä, kun tiedonluovutus on esityksessä sidottu vain tilannekuvan luovuttamiseen?

Yksityisen turva-alan pooli:

On perusteltua, että Huoltovarmuuskeskukselle säädettäisiin oikeus luovuttaa esitetyn lain 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu tilannekuva myös sektoreiden, poolien ja toimikuntien toiminnassa mukana oleville elinkeinoelämän yrityksille ja järjestöille. Näinhän toimitaan jo tällä hetkellä. Tarve olisi kuitenkin laajempi. Huoltovarmuuskriittisillä yrityksillä on monilta osin tarve aivan samanlaiseen uhka- ja riskitietoon kuin turvallisuusviranomaisilla, etenkin hybridiuhkien torjunnan näkökulmasta. Asiaan liittyy myös edellä mainittu: sektorien ja poolien tulee jatkossakin saada kerätä ja vaihtaa uhkatietoa toimialan sisällä.

Elintarviketeollisuuspooli:

On hyvä, että laissa on kiinnitetty huomiota, että Huoltovarmuuskeskuksen tulee voida välittää tietoa eteenpäin, ja takaisinpäin elinkeinoelämälle, jotta se voi tukea elinkeinoelämää sen varautumisessa.

26. 26 § Virka-apu

Satamapooli:

Virka-avun mahdollistaminen viranomaisten kesken on tärkeää erityisesti poikkeusoloissa. Satamien turvallisuusjärjestelyt tulee huomioida virka-apuprosesseissa.

Logistiikkasektorin kommentit:

Pykäläkohtaisissa perusteluissa voisi avata sitä, millä perusteella poliisin antama virka-apu on maksullista.

27. 27 § Uhkasakko

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Uhkasakot ovat hyvän yhteistyön ja yhteistoiminnan hengen vastaisia ja voivat näin ollen vaikuttaa negatiivisesti vapaaehtoisen varautumistoiminnan toimivuuteen.

Mikäli uhkasakkoja kuitenkin esitetään, tulisi niiden määrätymisperusteet määritellä. Määrätymisperusteiden tulee olla linjassa yritysten taloudellisen kantokyvyn kanssa, jottei niillä voida vahingossa aiheuttaa huoltovarmuushäiriötä.

Uhkasakkoja voisi miettiä sovellettavaksi vain poikkeusoloissa ja eri toimivaltuuksilla, normaalioloissa uhkasakkoja tulee soveltaa hyvin harkiten.

Voisiko uhkasakon sijaan 27 §:ssä puhua sakosta?

Elintarviketeollisuuspooli:

Huoltovarmuuskeskuksen rooli sakottajana on uusi ja ei ole linjassa vanhan hyväksi havaitun käytännön kanssa, jossa elinkeinoelämän huoltovarmuustoiminta on vapaaehtoista ja sitoutunutta. Toki sopimuksellisessa varautumisessa voidaan sopimusten puitteissa sopia tarkemmista käytännöistä, niiden yritysten kanssa, jotka ovat siinä osapuolia.

28. 28 § Huoltovarmuusrikkomus

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Katsomme, että huoltovarmuusrikkomuksen sisältävän sakon määrätymisperusteet tulee kirjata. Pidämme esimerkiksi tilannekuvakyselyiden vastaamisen sanktioimista hyvän yhteistyön hengen vastaisena ja peräänkuulutamme kohdan kirjauksen kohtuullistamista. Vastaavasti kirjalliseen kyselyyn vastaamatta jättäminen voisi olla sanktioitavaa.

Esitämme uhkasakon ja huoltovarmuusrikkomuksesta seuraavan sanktioinnin rajaamista CER-direktiivistä seuraavan kotimaisen lainsäädännön kohteena oleviin elinkeinonharjoittajiin.

Lainkohdassa esitettyä määrääikää tulee tarkentaa.

Elintarviketeollisuuspooli:

ETL tulkitsee, että tämä merkittävä lisä huoltovarmuuslainsäädäntöön, riskienhallintavelvoite, jonka laiminlyönti on rangaistava teko, ei koske Elintarvikesektorin toimijoita.

”Asetuksen 24 artiklan 1 kohta edellyttää, että jäsenvaltiot nimeävät alueellaan toimivat suuryritykset, jotka käyttävät asetuksen tarkoittamia strategisia raaka-aineita energian varastointiin ja sähköiseen liikkuvuuteen tarkoitettujen akkujen, vedyn tuotantoon ja käyttöön liittyvien laitteiden, uusiutuvan energian tuotantoon liittyvien laitteiden, ilma-alusten, ajomoottorien, lämpöpumppujen, tiedonsiirto- ja varastointiteknologiaan liittyvien laitteiden, mobiililaitteiden, lisäaineiden valmistukseen liittyvien laitteiden, robotiikkaan liittyvien laitteiden, droonien, raketinheittimien, satelliittien tai kehittyneiden sirujen valmistukseen. Nimettyjen suuryritysten on vähintään joka kolmas vuosi ja siltä osin kuin vaaditut tiedot ovat niiden saatavilla suoritettava strategisten raaka-aineiden toimitusketjunsä riskinarviointi, johon sisällytetään artiklan 2 kohdan a-c) alakohdissa tarkemmin esitetyt tiedot. Suuryrityksellä tarkoitetaan asetuksen 2 artiklan 29 kohdan nojalla yritystä, jolla oli keskimäärin yli 500 työntekijää ja jonka maailmanlaajuinen nettoliikevaihto oli yli 150 miljoonaa euroa viimeisimpänä tilivuonna, jolta on laadittu vuositilinpäätös. Nimetyt

suuryritykset on ajantasaistettava aina 12 kuukauden kuluessa siitä, kun asetuksen mukainen strategisten raaka-aineiden luettelo on päivitetty. Huoltovarmuuskeskuksen tulisi ilmoittaa yrityksille, jotka se on nimennyt asetuksen (EU)1452/2024 24 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun mukaisesti.”

(Huom. vai pitäisikö olla 1252/2024? Lakiluonnokseen kirjattu 1452/2024), lakiluonnoksen perusteluissa esiintyy 1252 ja 1452)

Mahdolliset huoltovarmuusrikkomuksen johdosta langetettavat rangaistukset ja niiden taso tulisi kirjata lain yhteyteen, jotta toimijat voivat ne huomioida.

29. 10. luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

30 § Selvyyden vuoksi on sektorien ja poolien suhde siirtymäsäädökseen selkiytettävä, joko siirtymäsäädös ei koske niitä tai on eriteltävä milloin ja miten koskee.

30. Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

Kauppa- ja jakelupooli:

Kauppa- ja jakelupooli pitää lainsäädännön päivityksessä huomioituja asioita monelta osin hyvinä ja perusteltuina. Lakiehdotuksen osalta nähdään kuitenkin huomattavaan riskinä, että elinkeinoelämän kanssa historiallisesti toteutettu tiivis ja joustava yhteistyö heikkenee ja varautumisen kehittämiseen tähtäävät prosessit jäykistyvät. HVK:n osalta kaavailtu virastomalli ja päätöksenteon rakenteet vaativat siis edellä mainitun välttämiseksi erityistä huomiota.

Teknologia-, MIL- ja Digipooli:

Nyt lausuttavana olevien lakien tarkoituksena on parantaa huoltovarmuutta ja selkeyttää huoltovarmuuskeskuksen roolia viranomaisena. Ensimmäisen tavoitteen, eli huoltovarmuuden parantamisen, ytimessä on elinkeinoelämä. Vapaaehtoinen yhteistyö elinkeinoelämän kanssa huoltovarmuuden kehittämiseksi tulee nykytilan mukaisesti säilyttää ja siten korostua myös ehdotetussa lainsäädännössä.

Suomen huoltovarmuuden tärkein lähtökohta on vahva talous. Taloutta vahvistetaan rakentamalla vahvuuksiemme pohjalta kilpailukykyistä ja yritysmyönteistä Suomea, joka lisää taloudellisia aktiviteetteja ja houkuttelee investointeja. Kansalaisten hyvinvoinnista välittäminen edellyttää Suomea, jonka kilpailukyvyllä ja kasvulla hyvinvointi voidaan rahoittaa. Elinkeinoelämällä tulee olla tehokas ja suora mahdollisuus vaikuttaa huoltovarmuustavoitteisiin, kehittämiskohteisiin ja niiden saavuttamiseksi valittaviin keinoihin, sillä elinkeinoelämä yhteiskunnan perustoiminnot, mukaan lukien suurten ihmismäärien hengen ja terveyden ylläpitoon liittyvät toiminnot ovat laajasti yksityisten organisaatioiden varassa ja hallinnassa.

Huoltovarmuuden keskiössä ovat yhteiskunnan eri toimintoihin kohdistuvien pienempien todennäköisyyksien, mutta suurien haittojen riskien hallinta. Perusoikeudet ja -vapaudet turvataan

valtiosäännön mukaisesti ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen perustuu lainsäädäntöön. Häiriötilanteiden hallinta toteutetaan lähtökohtaisesti viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin, jotka elinkeinoelämän vapaaehtoinen ja lakisääteinen varautuminen mahdollistavat. Näin ollen elinkeinoelämä toimii huoltovarmuuden takaajana ja siten sillä tulee olla merkittävä ja vaikuttava rooli omaan jatkuvuuden ja liiketoimintariskien hallintaansa suoraan kytkeytyvällä ns. kollektiivisella tasolla. Huoltovarmuuskeskuksen hallintomallia ei tule uudistaa vain siksi, että se vastaisi paremmin valtion virastomallia eikä ainakaan siten, että se heikentäisi miltään osin huoltovarmuustoiminnan nykyisiä hyötyjä. Huoltovarmuuden edistämiseksi tarkoitetut aktiviteetit eivät toteudu optimaalisesti, mikäli lähtökohtana ei ole (liike)toiminnallisten riskien hallinta, sillä se on (liike)toimintaa harjoittavien organisaatioiden taloudellisten panostusten perusta. Elinkeinoelämän toimijoilla on toimintansa luonteen vuoksi (asiakassitoumukset ja toimitusvarmuus) jo merkittävässä määrin sisäänrakennettua jatkuvuutta. Vapaaehtoisesti tehtävä huoltovarmuuden kehitystyö on tuottanut todistettavasti hyviä tuloksia. Tulokset perustuvat ensisijaisesti elinkeinotoimijoiden vapaaehtoiseen sitoutumiseen yhteiskunnan sektoreiden kollektiiviseen toiminnan varmistamiseen sekä vuorovaikutteiseen yhteistyöhön. Nämä välttämättömät toiminnan peruselementit tulee säilyttää myös uudistuvassa lainsäädännössä. Elinkeinoelämällä tulee olla yhtäläinen mahdollisuus ohjata huoltovarmuusorganisaation (huoltovarmuusneuvosto, Huoltovarmuuskeskus, sektorit, poolit ja toimikunnat) toimintaa viranomaisten ohella.

Huoltovarmuuskeskus ja sen yhteydessä toimivat, elinkeinoelämän eri liittoihin sijoitetut huoltovarmuusorganisaation poolit toteuttavat nykyisellään kehitystyötä yhdistäen varautumisvelvoitteista huolehtimisen sekä vapaaehtoisen varautumisen toiminnan. Toiminta on maailman mittakaavassa ainutkertaista ja todistettusti tuottanut hyvää varautumista, joka usein ylittää lainsäädännön asettaman vähimmäistason. Lakeihin tehtävät tarkennukset kaipaavat selkeytystä vapaaehtoisen varautumisen kehittämisen osalta viranomaistoiminnan selkeytyksen lisäksi. Tästä huolimatta myös poolien toimintaa tulee voida tarkastella ja kehittää muuttuvien olosuhteiden mukaan, tarvittaessa lisätä, yhdistää tai lakkauttaa.

Yhdymme valtionvarainministeriön eriävään mielipiteeseen lakiluonnoksesta. ”Ehdotus ei nykymuodossaan noudata hallitusohjelman kirjauksia tai tarkoitusta, vaan pyrkii vahvistamaan hallinnonalojen eli viranomaisten keskinäistä valtaa elinkeinoelämän vahingoksi. Koska huoltovarmuus nojaa valtaosin elinkeinoelämän hallinnassa ja vastuulla oleviin elementteihin (yllä), mukaan lukien talouden toiminta, ratkaisun ei voida katsoa vahvistan yhteistyötä, edistävän toiminnan valvottavuutta tai tarkoituksenmukaisuutta.”

Ottaen huomioon lakiehdotuksen ja sen taustoittavat perustelut muutoksille on mielikuva lainsäädäntötyön viranomaistehtäväkeskeisyydestä varsin vahva. Sellaiset seikat, kuten Huoltovarmuuskeskuksen tehtävistä poistettu erittely elinkeinoelämän varautumisen edistämiseen liittyvistä tehtävistä, elinkeinoelämän edustuksen puuttuminen päätöksentekoaikavälissä, tiedonsaantioikeuden poistuminen järjestöiltä, tiedonjakovelvoitteen oikeutena oleminen sekä uhkasanktioitu tilannekuvan jakaminen, eivät edistä vapaaehtoisen varautumisen kehitystä vaan haastavat sitä viranomaisvelvoittavan toiminnan vallatessa alaa. Näemme näissä muutoksissa riskejä kansainvälisesti arvostetun suomalaisen vapaaehtoisen varautumisen mallin rapautumiselle. Pienillä muutoksilla kirjauksiin pystytään kuitenkin pitämään kiinni elinkeinoelämän osallistumisesta ja vaikutusmahdollisuuksista heihin liittyvään varautumis- ja valmiustoiminnan päätöksentekoon ja kehitystoimiin.

Yhteenvedo

Yhteenvedona esitämme, että lain valmistelussa ja toimeenpanossa huomioidaan paremmin elinkeinoelämän näkökulma ja rooli huoltovarmuuden tuottajana huoltovarmuusneuvostossa, sektoreissa, pooleissa ja toimikunnissa sekä varmistetaan sääntelyssä niin viranomaistehtävät kuin vapaaehtoisen varautumisen edistäminen.

Lämpöpooli:

Huoltovarmuuskeskuksen muuttuminen virastoksi sekä uusi rahoitusmalli ja osittainen budjettitalouteen siirtyminen ovat suuria muutoksia, joilla on väistämättä vaikutuksia myös verkostoyhteistyöhön sekä poolien ja toimikuntien rahoitusrakenteeseen, suunnittelu- ja raportointiaikatauluihin. Lain toimeenpanossa olisikin kiinnitettävä erityistä huomiota toiminnan jatkuvuuteen sekä varmistettava huoltovarmuusorganisaation kyky tehdä päätöksiä ja kehittää toimintaa myös muutostilanteessa.

Suomen geopolitiittinen tilanne ja asema ovat haasteellisia. Vakava häiriö- tai poikkeustilanne eri variaatioilla voi alkaa milloin tahansa, nopeastikin.

Alkutuotantopooli:

Huoltovarmuuskeskuksen nykyisenmallisen organisoinnin taustalla on ollut tarve varmistaa tehokas julkisen ja yksityisen sektorin välinen huoltovarmuusyhteistyö. Useissa selvityksissä on todettu, että suomalaisen huoltovarmuusjärjestelmän yksi keskeisistä vahvuuksista on julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin tiivis, pitkäjänteinen yhteistyö. HE luonnoksen perusteluissa on todettu, että yhteistyön toimivuus erityisesti nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä on varmistettava. Huoltovarmuuskeskus toimii tällä hetkellä julkisoikeudellisena valtion laitoksena, mikä antaa sille liikkumavaraa toimia nopeasti, myös kriisitilanteissa. Muutos virastoksi ja uusi ohjausmalli saattaa heikentää Huoltovarmuuskeskuksen operatiivista riippumattomuutta ja kykyä toimia nopeasti, mikä voi olla ristiriidassa huoltovarmuuden turvaamisen kanssa.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muutostarpeet -arviomuistiossa (TEM 2024:47) todetaan: ”Julkinen-yksityinen -kumppanuus on vielä nykyäänkin moderni ja kustannustehokas tapa hallita yhteiskunnan läpäiseviä huoltovarmuushkia ja -häiriöitä. Malli, jossa yksityinen ja julkinen sektori yhdessä kartoittavat riskejä ja keinoja niiden hallitsemiseksi, on arvokas ja edelleen kehittämisen arvoinen järjestelmä. Koska yhteistyö perustuu vapaaehtoisuuteen, kumppanuus edellyttää myös, että toimintaan osallistuva yksityinen sektori hyväksyy toiminnan ja on halukas osallistumaan siihen aktiivisella panoksella. Yksityisen kumppanin on voitava olla aidosti mukana tavoitteenmuodostuksessa ja käytännön varautumistyössä. Pysyvät yhteistoimielimet kattavat kaikki ne talouselämän ja hallinnon alat, jotka ovat tärkeitä huoltovarmuuden kannalta.”

Vaikuttaisi siltä, että arviomuistiossa esitetty julkisen-yksityisen -kumppanuusmalli on jäänyt huomioimatta HE luonnoksen perusteluissa. Mielestämme mallia ei ole myöskään konkretisoitu riittävästi säädöstasolla.

Satamapooli:

Satamat ovat kriittinen osa kansallista huoltovarmuutta. Tämä asema tulee näkyä myös lain toimeenpanossa, ohjauksessa ja resursoinnissa. Satamien asiantuntemus ja infrastruktuuri ovat keskeisiä myös kansainvälisen avun logistiikassa sekä EU ja puolustusyhteistyössä.

Sivulla 59 todetaan, että vuoden 2005 huoltovarmuuslaissa lakkojen aiheuttamat häiriötilanteet jätettiin soveltamisalan ulkopuolelle ja nyt esitetään sitä samaa. Laki jää torsioksi, jos lakot jätetään

ulkopuolelle. Lakkotilanneet ovat koetelleet ja toisaalta auttaneet kehittämään Suomen huoltovarmuutta. Lainsäädännössä on viime aikoina edetty siihen suuntaan, että lakot eivät ole pelkästään työmarkkinajärjestöjen keskinäinen asia. Tästä esimerkkinä 16.6.2025 voimaantullut lakiuudistus koskien suojelutyötä (307/2025) Lainsäädäntö suojelutyön turvaamiseksi työtaistelutilanteessa voimaan 16.6.2025 - Työ- ja elinkeinoministeriö

Ilmakuljetuspooli:

Pooli kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesitykseen. Huoltovarmuuskeskuksen roolin selkiyttäminen ja vahvistaminen on erittäin hyvä ja toivottava uudistus nykyisessä turvallisuustilanteessa. Viraston perustaminen selkiyttää Huoltovarmuuskeskuksen viranomaisasemaa ja tiedonsaantioikeus sekä elinkeinoelämältä että viranomaisilta on lain parhaimpia uudistuksia Huoltovarmuuskeskuksen näkökulmasta. Näin ollen Huoltovarmuuskeskus voi toteuttaa sille määrättäviä tehtäviä ja huolehtia yhteiskunnan kriisin kestävydestä. Tämän myötä toivottavasti vain vahvistetaan jo olemassa olevaa yhteistyöverkostoa eikä heikennetä jo toimivaa rakennetta.

Logistiikkasektorin kommentit:

Hallituksen esitysluonnoksen 30 §:n pykäläkohtaisissa perusteluissa (s. 96–97) mainittujen kumottavien säännösten luettelo on suppeampi kuin luvussa 8 (s. 101–102) on esitelty.

Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

Nykyinen sektorien ja poolien yhteistyömalli viranomaisten ja elinkeinoelämän kanssa on poikkeuksellinen ja erinomaisesti toimiva malli ja tässä lakimuutoksessa ei tulisi huonontaa tai riskeerata toimivaa yhteistyömallia.

Lakiluonnoksen viittaukset valmisteilla olevaan Kansallisen turvallisuuden strategiaan on syytä päivittää aikataulun osalta. Kyseisestä strategiasta käytetty lyhenne KTS-strategia on epäonnistunut, koska siinä strategia-sana toistuu kahteen kertaan. Parempi lyhenne olisi KTS tai KT-strategia.

Yleisperusteluissa (s. 10) on todettu, että Ahvenanmaalla voimassa olevan "Lain sisältö vastaa pitkälti valtakunnan lakia yleisten asiakirjain julkisuudesta." Jos tarkoitus on todella viitata jo kumottuun lakiin 83/1951, lain kumoaminen olisi hyvä tuo-da perusteluissa esiin. Muutoin lukija voi saada sellaisen käsityksen, että kyseinen valtakunnan laki olisi edelleen voimassa.

Hallituksen esitysluonnoksen sivulla 31 oleva kappale "Huoltovarmuusmaksun tuot-to ei kehity --- positiivisen hintakehityksen aikana." toistuu täsmälleen samanlaisena myös sivulla 32. Toinen näistä olisi tarkoituksenmukaista poistaa.

Hallituksen esitysluonnoksen luvussa 4.1.3 Huoltovarmuuden rahoituksen kehittäminen (s. 41) on moneen kertaan ylimääräinen miljoona-sana, jolloin miljoonat muuttumat biljooniksi: "Esimerkiksi vuonna 2024 Huoltovarmuuskeskuksen edellä todetut toimintamenot olivat 28 347 854 miljoonaa euroa ja sektori- ja poolitoiminnan kulut 5 512 594 miljoonaa euroa eli yhteensä 33 860 448 miljoonaa euroa." Sama virhe toistuu ainakin kohdassa 4.2.1 Taloudelliset vaikutukset.

Onko valtion talousarviosta tuleva määräraha siirtomääräraha vai vuotuinen määräraha? Siirtomääräraha tukisi viraston joustavaa toimintaa.

Sivulla 44 luvussa 4.1.5 Materiaalinen varautuminen todetaan: "Varmuus- ja turva-varastoinnin soveltamisalaa selkeytettäisiin siten, että varastoinnin piiriin kuuluisi väestön toimeentulolle ja suojaamiselle, elinkeinoelämän toiminnalle, maanpuolustukselle ja turvallisuudelle välttämättömien

raaka-aineiden ja tuotteiden varastointi sekä tuotannon ylläpitämiselle välttämättömien raaka-aineiden, tarvikkeiden ja tuotteiden varastointi siltä osin kuin se ei kuulu näiden toimijoiden omaan varautumisvelvollisuuteen..." Tähän määritelmään sisältynee myös kriittisen infrastruktuurin toimintaan ja valvontaan liittyvien välttämättömien laitteiden, tarvikkeiden ja materiaalien varastointi?

Hallituksen esityksen pohjoismaista ulottuvuutta käsittelevään lukuun 5.2.4. voisi lisätä maininnan pohjoismaisesta puolustusyhteistyöstä (Nordefco eli Nordic Defence Cooperation) sekä pohjoismaiden liikenteen viranomaisten yhteistyöstä (NTPC eli Nordic Transport Preparedness Cooperation). Valmistelussa on pohjoismaisen liikennejärjestelmästrategia logistisen varautumisen parantamiseksi. Tähän on saatu syötteitä muun ohella Logistiikkasektorin KETJU25-varautumisharjoituksesta, joka on rahoitettu LOG2030-ohjelmasta.

Hallituksen esitysluonnoksen 14 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 81) mainitaan, että tartuntatautilain 73 §:ssä viitataan nyt voimassa olevan Huoltovarmuus-lain (1390/1992) 3 §:ään. Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole kuitenkaan esitetty muutettavaksi kyseistä tartuntalain viittausta siten, että viittaus olisi jatkossa uuteen lakiin huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta.

Yksityisen turva-alan pooli:

Kaikissa perustelujen kohdissa kriittinen infrastruktuuri on hyvä esittää yhdenmukaisesti kaikki siihen kuuluvat sektorit ja toimialat mainiten. Säännöksen perusteluissa sivulla 59 esitetty kriittisen infrastruktuurin esimerkinomainen luettelo on suppeampi kuin perustelujen sivulla 65 esitetty luettelo huoltovarmuuden kannalta välttämättömästä kriittisestä infrastruktuurista. On tärkeää, että kriittinen infrastruktuuri on nimenomaan huoltovarmuuden kannalta määritelty selkeästi lain tasolla. Kriittisyysmääritelmiä on eri laeissa, mutta niiden kattavuus vaihtelee kunkin lain kontekstista riippuen. Kriittisen infrastruktuurin määrittelyä ja siihen liittyviä vastuita tulisi selkeyttää huoltovarmuuslaissa ja sääntelyssä viitata johdonmukaisesti kansalliseen CER-direktiivin täytäntöönpanoon. Tämä parantaisi sääntelyn yhteismitallisuutta ja tukisi viranomaisten välistä koordinaatiota kriittisten toimintojen turvaamisessa.

Elintarviketeollisuuspooli:

Vanhastaan voimme todeta mm että:

-Valtioneuvosto antoi eduskunnalle ajankohtaiselonteon turvallisuusympäristön muutoksesta vuonna 2022 (VNS 1/2022 vp). Ajankohtaiselonteossa todetaan, että Suomella on kansainvälisesti ainutlaatuinen, hyvin toimiva huoltovarmuusjärjestelmä.

-Valtioneuvosto hyväksyi 16.1.2025 periaatepäätöksen Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaksi (jäljempänä YTS) YTS:ssä todetun mukaisesti huoltovarmuus on osa kokonaisturvallisuuden perustaa ja painottaa elinkeinoelämän varautumista.

Kuitenkin lakiluonnoksessa :”Esityksen tavoitteena on perustaa virastomuotoinen Huoltovarmuuskeskus, mikä vastaisi paremmin muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön vaatimuksiin sekä selkeyttäisi Huoltovarmuuskeskuksen viranomaisasemaa.....Samalla Huoltovarmuuskeskuksen hallintomallia uudistettaisiin vastaamaan paremmin valtion virastomallia.....Eri ministeriöiden mahdollisuuksia osallistua Huoltovarmuuskeskuksen ohjaukseen parannettaisiin perustamalla horisontaalisesti toimiva Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä.” (ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ. s1.)

Lakiluonnoksen nimestä huolimatta, laki painottaa Huoltovarmuuskeskukseen liittyvä asiaa ja sen uutta roolia viranomaistoimijana. Huoltovarmuusorganisaatioon, poolien ja elinkeinoelämän rooli jää vähäisemmälle. Suomen nykyinen huoltovarmuusmalli, jossa elinkeinoelämä varautuu vapaaehtoisesti, ja huoltovarmuuskeskus koordinoi ja rahoittaa työtä mm. poolien kautta jää vähemmälle huomiolla. On myös huomionarvoista, että valtaosa Suomen yrityskentästä ei toimi osana huoltovarmuusorganisaatiota. Koko yrityskentällä on kuitenkin selkeä rooli Suomen hyvinvoinnin, kilpailukyvyn ja varautumisen kannalta. Laajemman yrityskentän osalta ei ole juuri huomioita tässä laissa.

Työ- ja elinkeinoministeriön tilaama raportti: Kohti huomisen huoltovarmuutta Selvitys julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöstä 2024 mainitaan lakiluonnoksessa, mutta sitä ei juuri huomioida perusteluissa. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että raportti tuo selkeästi esille huoltovarmuusorganisaation yhteistoiminnan ja sen vahvuuden osana kokonaisturvallisuuden timanttia. Tässä yhteydessä avataan myös elinkeinoelämän merkitystä julkisen sektorin keskeisenä kumppanina ja poolien roolia. Lisäksi raportissa todetaan, että kriittisten yritysten määritelmää, sekä niiden roolia että poolien roolia tulisi enneminkin selkeyttää ja vahvistaa lainsäädännössä, kuin häivyttää.

Kokonaisvaratumista ajatellen, erityisesti elinkeinoelämän varautumiseen viitaten, olisi välttämätöntä, että CER-direktiiviin pohjautuva toiminta olisi saumaton osa huoltovarmuustoimintaa niin että se ei muodosta omaa päällekkäistä tai jopa ristivetoista järjestelmää. CER-toiminta pitäisi huomioida huoltovarmuuslainsäädännössä, ja huoltovarmuuslainsäädäntö CER-lainsäädännössä.

Nikula Nuutti

Huoltovarmuuskeskus - Huoltovarmuusorganisaation sektorit, poolit ja toimikunnat